

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Barbara Randelj

Identifikacija potencijalno glazbeno darovite djece osnovnoškolske dobi

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI
Integrirani preddiplomski i diplomski Učiteljski studij

Identifikacija potencijalno glazbeno darovite djece osnovnoškolske dobi
DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodika glazbene kulture

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Mirna Marić

Studentica: Barbara Randelj

Matični broj: 02990088000

U Rijeci, lipanj, 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.“

Student/ica:

(potpis)

SAŽETAK

Glazbenim odgojem i obrazovanjem, uz upoznavanje glazbe svijeta i zavičajne, tradicijske glazbe, narodne umjetnosti, raznih rukotvorina, običaja i zanata, podrazumijeva se i njihovo ukupno djelovanje na kognitivno, emocionalno i voljno područje osobe te ukupan razvoj djeteta. Dosadašnja istraživanja su pokazala da se u praksi nedovoljno usmjerava pozornost identifikaciji potencijalno darovite djece, te poticanju njihova razvoja. Identifikacija uglavnom izostaje ili je deficitarna radi jednostranog pristupa u praćenju cjelovitog dječjeg razvoja, odnosno njihovih razvojnih mogućnosti u umjetničkim područjima. Istraživanje se provelo s učiteljima razredne nastave i Glazbene kulture u osnovnoj školi. Cilj istraživanja je bio utvrđivanje dosadašnje razine identifikacije potencijalno glazbeno darovite djece. Istraživanje je provedeno unutar kvantitativne i kvalitativne metodologije temeljem primjene ankete na uzorku učitelja. S ciljem utvrđivanja dosadašnje razine interesa za identifikacijom potencijalno glazbeno darovite djece u osnovnim školama, provela se anketa koja je kreirana u svrhu ovog istraživanja. Anketa je kreirana temeljem dostupne literature i dosadašnjih istraživanja, a sastoji se od pitanja otvorenog i zatvorenog tipa, što je omogućilo prikupljanje kvantitativnih i kvalitativnih podataka. Anketnim upitnikom ispitani su stavovi učitelja razredne nastave i nastavnika glazbene kulture o darovitosti, glazbenoj darovitosti i glazbeno darovitim učenicima. Također, ispitanici su kroz pitanja otvorenog tipa, u završnom dijelu upitnika, imali mogućnost iznijeti vlastita iskustva, misli i mogućnosti za napredak u identificiranju glazbeno darovite djece i radu s glazbeno darovitima.

Ključne riječi: glazbena darovitost, identifikacija, glazbena kultura, razredna nastava

ABSTRACT

Musical upbringing and education, as well as getting acquainted with the music of the world and local, traditional music, folk art, various crafts, customs and crafts, implies their total impact on the cognitive, emotional and voluntary part of the person and the overall development of the child. Previous research has shown that in practice there is insufficient focus attention on

the identification of potentially gifted children and to encouraging of their development. Identification is largely absent or deficient for a one-sided approach to monitoring full-scale child development, ie. their developmental potential in artistic areas. The research was conducted with Classroom Teachers and Music Culture Teachers in elementary school. The aim of the research was to determine the level of identification of potentially musically gifted children. The research was conducted within a quantitative and qualitative methodology based on the application of a teacher sample survey. In order to determine the current level of interest in identifying potentially musically gifted children in elementary schools, a survey was created for the purpose of this research. The survey was created on the basis of available literature and previous research, consisting of open and closed type questions, which enabled the collection of quantitative and qualitative data. The survey questionnaire was used to examine attitudes of class teachers and teachers of musical culture about giftedness, musical talent, and gifted music lovers. Also, through open questions, in the final part of the questionnaire, respondents were able to present their own experiences, thoughts and opportunities for progress in identifying music-gifted children and working with music-loving people.

Key words: musical gift, identification, music culture, classroom teaching

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DAROVITOST	3
2.1. Lewis Terman	4
2.2. J.S. Renzulli	5
2.3. A.J. Tannenbaum	5
2.4. Renzulli i Reis	6
3. GLAZBENA DAROVITOST	7
3.1. Definiranje pojmova	7
3.2. Teorije o glazbenoj darovitosti	8
3.3. Razvoj glazbenih sposobnosti	10
3.4. Pretpostavke razvoja glazbene darovitosti	13
4. IDENTIFIKACIJA DAROVITIH UČENIKA	16
4.1. Prepoznavanje i identifikacija	17
4.2. Postupak identifikacije	20
4.3. Obrazovni sustav	21
5. IDENTIFIKACIJA GLAZBENE DAROVITOSTI	23
6. RAD S DAROVITIM UČENICIMA	24
6.1. Metodički oblici rada s darovitim učenicima	26
7. RAD S GLAZBENO DAROVITIM UČENICIMA	28
7.1. Osnovna škola	28
7.2. Glazbena škola	29
7.3. Prijedlozi za poboljšanje rada s glazbeno darovitim učenicima	30
8. EMPIRIJSKI DIO RADA	31
8.1. Cilj i svrha istraživanja	31
8.2. Hipoteze istraživanja	31
8.3. Uzorak	31
8.4. Mjerni instrument	33
8.5. Postupak	34
8.6. Rezultati i diskusija	35
9. ZAKLJUČAK	65
10. LITERATURA	67

10.	IZVORI.....	69
11.	PRILOZI	70
11.1.	Prilog 1: Anketni upitnik	70

1. UVOD

Tema ovog diplomskog rada jest *Identifikacija potencijalno glazbeno darovite djece osnovnoškolske dobi*. Mnoga istraživanja svjedoče o važnosti glazbe za cjelokupni razvoj djeteta, njegovih psihičkih i fizičkih sposobnosti. Uz to što glazba pozitivno utječe na razvoj djeteta, djeca vole glazbu i uživaju u njoj stoga je potrebno iskoristiti potencijal koji nam glazba pruža u odgoju i obrazovanju. U odgojno – obrazovnom sustavu izražena je potreba za kvalitetnom i pravovremenom identifikacijom darovite djece, a time i potencijalno glazbeno darovite. Neka djeca pokazuju povećani interes za glazbu i glazbene aktivnosti te su vidljive specifične sposobnosti djeteta u određenom glazbenom području ili područjima. Takvu djecu treba na vrijeme identificirati kao potencijalno glazbeno darovitu kako bi im se mogao omogućiti odgoj i obrazovanje koje najbolje odgovara njegovim potrebama i stupnju razvoja. Istraživanjem u ovom diplomskom radu istražila se svjesnost učitelja razredne nastave i nastavnika glazbene kulture o važnosti identifikacije glazbeno darovite djece te njihovo poznavanje teorijskih aspekata o glazbenoj darovitosti. Također, ovim radom dobio se uvid u iskustvo učitelja razredne nastave i nastavnika glazbene kulture u procesu identifikacije glazbeno darovitih učenika i radu s darovitima.

Struktura rada sastoji se od dva dijela: teorijskog i empirijskog. U teorijskom dijelu ovog rada izneseni su teorijski koncepti o darovitosti, glazbenoj darovitosti, identifikaciji darovitih i glazbeno darovitih učenika te radu s glazbeno darovitim učenicima u osnovnoj i glazbenoj školi. Teorijski dio rada sastoji se od 6 poglavlja: darovitost, glazbena darovitost, identifikacija darovitih učenika, identifikacija glazbene darovitosti, rad s darovitim učenicima, rad s glazbeno darovitim učenicima. U prvom poglavlju iznose se teorijski koncepti o darovitosti kroz različite stavove znanstvenika. Nadalje, u drugom poglavlju definira se pojam glazbena darovitost te se iznose teorijski koncepti o njezinu razvoju. U trećem i četvrtom poglavlju govori se o prepoznavanju i identifikaciji darovitih i glazbeno darovitih učenika, a u petom i šestom poglavlju govori se o različitim mogućnostima rada s darovitim i glazbeno darovitim učenicima. Empirijski dio rada donosi detaljnu razradu rezultata istraživanja i detaljan prikaz rezultata istraživanja zadane teme.

Cilj ovog istraživanja je empirijski ispitati i ustvrditi prisutnost identifikacije potencijalno glazbeno darovite djece osnovnoškolske dobi. Svrha istraživanja je istraživački doprinos u području otkrivanja, praćenja i poticanja identifikacije glazbeno darovite djece

2. DAROVITOST

Danas, kada se u središte pozornosti stavlja dijete i uvažavanje različitosti, općenito možemo reći kako se djecu iznimnih sposobnosti naziva darovitom. Iako djecu takvih sposobnosti gledamo kao darovite važno je naglasiti da ona nisu homogena skupina već se i darovita djeca međusobno razlikuju prema svojim sposobnostima, osobinama ličnosti, vještinama itd. Djeca darovita u istom području također nisu homogena skupina već se njihove sposobnosti u tom području razlikuju. Još uvijek se znanstvenici nisu složili oko opće definicije darovitosti ponajprije zbog toga što darovitost kao pojam obuhvaća široko područje. Prva shvaćanja darovitosti oslanjala su se na pretpostavku da je darovitost kvaliteta čovjeka koju netko ili ima ili nema. Međutim, prema najnovijim shvaćanjima darovitosti ona se promatra više kao socijalno određen fenomen. (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 1998, prema Mišić, 2015). Suvremeno shvaćanje darovitosti sastoji se od tri osnovne postavke: darovitost raste i razvija se, utjecaji na nastanak i razvoj darovitosti su višestruki i razvijanje darovitosti je dugotrajan proces (Čudina-Obradović, 1990).

Mnogi su znanstvenici definirali darovitost no jedna od danas najprihvaćenijih definicija darovitosti je Korenova iz 1988. godine. Prema tom određenju: „Darovitost je sklop osobina koje omogućuju pojedincu da dosljedno postiže izrazito iznad prosječan uradak u jednoj ili više aktivnosti kojima se bavi“ (Koren, 1988, prema Cvetković Lay i Sekulić Majurec, 2008: 15). Koren (1988) kao osnovu darovitosti vidi natprosječne sposobnosti, ali smatra da te sposobnosti nisu dovoljne da bi se darovitost iskazala, već je po njemu važno i postojanje specifičnih osobina ličnosti. Postoji slučajeva u kojima djeca nikada ne pokažu svoje specifične sposobnosti tj. znakove darovitosti i ostanu neidentificirana, dok neka djeca svoje sposobnosti pokazuju uradcima u određenim aktivnostima. (Mišić, 2015). Zbog djece koja ne pokazuju znakove darovitosti, a posjeduju darovitost ili iznimnu sposobnost u nekom području/područjima, važno je pratiti svako dijete i njegove aktivnosti. Također, upravo zbog takvih slučajeva važno je imati što je više moguće individualan pristup svakom djetetu.

„Pod terminom darovita djeca Winner (2005) podrazumijeva onu djecu koja imaju tri karakteristične osobine u odnosu prema ostaloj djeci: prijevremena razvijenost, inzistiranje da

sviraju po svom i žar za svladavanjem“ (Bulaja, 2016: 9-10). Uzevši u obzir sve navedene definicije darovitosti možemo reći kako darovitost čini interakcija natprosječnih sposobnosti, visok stupanj kreativnosti i osobina ličnosti.

Cvetković Lay i Sekulić Majurec (1998) razlikuju potencijalnu i produktivnu darovitost. O produktivnoj darovitosti govorimo kada se kroz uspješnost pojedinca u određenim aktivnostima darovitost iskazala kroz produkt tj. u natprosječnom postignuću. Međutim, ne pokazuju sva djeca svojim ponašanjem darovitost. Neka djeca ostaju neotkrivena jer ne izražavaju svoju darovitost i zato dolazimo do pojma potencijalna darovitost. Potencijalna darovitost očituje se u imanju potencijala koji će omogućiti pojedincu razvoj njegove sposobnosti do stupnja darovitosti. Između potencijalne i produktivne darovitosti nalazi se prostor u kojem se odvija odgojni utjecaj, utjecaj okoline, oblikovanje ličnosti tj. različiti okolni čimbenici. Svako dijete zaslužuje biti tretirano kao potencijalno darovito dijete te imati osiguran odgoj i obrazovanje dostatno za razvoj svih mogućih potencijala (Cvetković Lay i Sekulić Majurec, 1998). O pojmu darovitost u području odgoja i obrazovanja govori se već nekoliko stoljeća unatrag. U početku, kada se počelo raspravljati o darovitosti, različite definicije darovitosti proizlazile su iz definicije ljudske inteligencije. Ove definicije vode nas do izraza kvocijent inteligencije koji se definira kao odnos mentalne i kronološke dobi. Mogućnost mjerenja inteligencije proizlazi iz shvaćanja da najviše ima prosječnih pojedinaca te da je podjednak broj ispodprosječnih i iznadprosječnih pojedinaca tj. da se razvijenost određenih sposobnosti raspoređuje prema zvonolikoj krivulji (Lazarević, 2001, prema Adžić, 2011).

2.1. Lewis Terman

Američki psiholog Lewis Terman je prva osoba koja se počela baciti istraživanjem darovitosti. Svoje istraživanje započeo je 1921. godine. U istraživanje je bilo uključeno 1500 djece koja su rođena između 1903. i 1917. godine, dakle djece između 4 i 18 godina. Tu djecu pratilo se kroz njihovo odrastanje. Lewis Terman je, što je bilo karakteristično za to razdoblje shvaćanja i definiranja darovitosti, naglasak stavljao na inteligenciju. Zaključio je kako populacija na kojoj je vršio istraživanje sadrži samo 1% darovitih pojedinaca, a njihovu inteligenciju mjerio je Stanford-Binetovim testom (Bulaja, 2016). „Tim testom od djece se tražilo da definiraju značenje riječi,

objasne razliku i sličnost između dva predmeta, odslušaju i prepričaju odlomak iz nekog teksta, ponove unatrag nekoliko brojeva, riješe matematičke zadatke s poznatim točnim i netočnim odgovorima te dopune vizualne uzorke. Ovim testom kod djece su se procjenjivale verbalne, logičke, matematičke i prostorne sposobnosti. Prosječna inteligencija koja se dobiva ovim testom iznosi između 90 i 109 bodova, a Termanovi ispitanici varirali su od 135 do 196 s prosjekom oko 150 bodova“ (Huzjak, 2006, prema Bulaja, 2016: 5).

2.2. J.S. Renzulli

Za razliku od Lewisa Termana, J. S. Renzulli je napravio odmak od povezivanja darovitosti isključivo s inteligencijom. „1978. godine definirao je darovitost kao interakciju osnovnih skupina ljudskih karakteristika: natprosječnih općih sposobnosti, visokog stupanja predanosti zadatku i kreativnosti“ (Huzjak, 2006, prema Bulaja, 2016: 5). Osim što je kod definiranja darovitosti uz inteligenciju dodao natprosječne sposobnosti i visok stupanj predanosti ispunjavanju zadatka, razlikovao je školsku darovitost i produktivno – kreativnu darovitost. Prema njemu škola darovitost očituje se u visokom kvocijentu inteligencije i uspješnosti rješavanja različitih zadataka, a za razliku od nje produktivno – kreativna darovitost očituje se u sposobnosti primjene stečenih znanja u različitim životnim situacijama. J.S. Renzulli je procijenio da ukupan broj darovitih pojedinaca iznosi 30% (Bulaja, 2016).

2.3. A.J. Tannenbaum

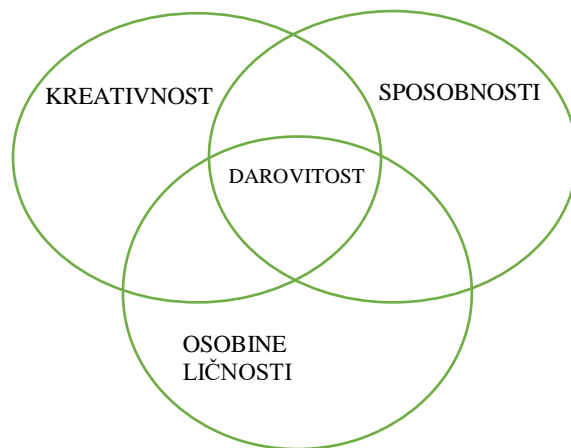
„Psiholog A. J. Tannenbaum 1983.godine postavlja teoriju prema kojoj darovitost ovisi o pet karakteristika vezanih uz pojedinca: inteligencija, posebne sposobnosti, potporne osobine, potpora okoline i slučaj. Prema Tannenbaumu kreativnost nije uvjet darovitosti. Ovakvim modelom Tannenbaum procjenjuje 10% darovitih od ukupne populacije“ (Huzjak, 2006, prema Bulaja, 2016: 5).

Shvaćanje koje se protivi shvaćanju A. J. Tannenbauma smatra da je darovitost sposobnost divergentnog mišljenja. Prema ovom shvaćanju darovitosti, daroviti su oni koji imaju sposobnost produkcije velikog broja novih ideja i zamisli, a ta sposobnost mjeri se testovima kreativnosti.

Rezultati istraživanja pokazali su da je mogućnost predviđanja stvaralačkog mišljenja i ponašanja vrlo mala, gotovo i nemoguća (Matijević i Svalina, 2011). Američki teoretičar i psiholog J.P. Guilford još je 1950. godine uveo kreativnost pod element darovitosti, a time u definiranje darovitosti uveo pojam divergentnog mišljenja (Bulaja, 2016). „Prema Guilfordu kreativan pojedinac mora posjedovati veliko znanje iz kojeg traži nove strategije za rješavanje problema“ (Huzjak, 2006, prema Bulaja, 2016: 5).

2.4. Renzulli i Reis

„Prema shvaćanju darovitosti kao iznimnog postignuća, koncepciju darovitosti čini interakcija triju determinirajućih faktora: iznadprosječne opće ili specifične sposobnosti, specifične osobine ličnosti i visok stupanj kreativnosti. Takvo gledište naziva se troprstenasta koncepcija darovitosti, a postavili su ju je Renzulli i Reis (1985)“ (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 1998, prema Mišić, 2015: 4).

Slika 1: Troprstenasta definicija darovitosti (Renzulli i Reis, 1985, prema Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 1998)

3. GLAZBENA DAROVITOST

3.1. Definiranje pojmova

Ne postoji jedinstvena definicija glazbene darovitosti već ona, kao i općenito darovitost, ovisi o mnogim faktorima i njihovom stupnju razvijenosti. U literaturi za glazbenu darovitost pronalazimo različite nazive poput: glazbeni talent, muzikalnost, nadarenost s razvijenim glazbenim sposobnostima itd. Svi ovi nazivi međusobno se razlikuju, ali razlike u definiranju su minimalne stoga ih autori često navode kao sinonime. Međutim, postoje i autori koji sve ove pojmove odvajaju i definiraju zasebno.

„Sposobnost je skup prirođenih i stečenih uvjeta koji omogućavaju vršenje neke aktivnosti, odnosno uvjetuju neki oblik ponašanja“ (JLZ, 1955-1964: sv. 7: 129, prema Brđanović, 2015: 663). „Glazbenu sposobnost ili sposobnost za glazbu i njezin sinonim - muzikalnost, karakterizira uspješnost razlikovanja tonskih visina te tonskih i ritamskih trajanja, dobro glazbeno pamćenje, razlikovanje jačine i boje tona, razlikovanje konsonance i disonance, estetska osjetljivost, osjećaj za glazbeni tijek (tempo), razlikovanje intervala i harmonija, interes za glazbu i znanje o glazbi“ (Rojko, 1981, prema Brđanović, 2015: 663). Prema Brđanović (2015) na glazbenu sposobnost možemo gledati kao na sposobnost razumijevanja glazbe i osjetljivost za glazbu. Kod definiranja glazbene sposobnosti Brđanović navodi i potrebu za postojanjem glazbenog potencijala kod pojedinca tj. prirođenih preduvjeta.

Od pojma glazbena sposobnost tj. njegova sinonima muzikalnost razlikujemo pojmove darovitost i talent, koji se također međusobno razlikuju iako ih neki autori navode kao sinonime. Autori koji razlikuju pojmove darovitost i talent smatraju da su daroviti oni pojedinci koji pokazuju iznadprosječnu sposobnost i potencijal. Naglasak se stavlja na usmjeravanje pojedinca prema određenom području. Daroviti pojedinci će u tom specifičnom području postizati iznadprosječne rezultate jer mogu prije i uspješnije savladati sve prepreke u tom području. Talentiranima se smatraju oni koji su svoje sposobnosti već razvili i koriste ih u specifičnom području te postižu odlične rezultate. (Koren, 1987, prema Čudina-Obradović, 1991, prema Brđanović, 2015). Gagne (1985) slično objašnjava razliku u pojmovima darovitost i talent. Prema njemu daroviti su oni koji

imaju visoko razvijene sposobnosti, a talentirani su oni koji postižu visoka postignuća u određenim aktivnostima (Cvetković Lay i Sekulić Majurec, 1998). „George (1997) smatra da su daroviti učenici oni učenici koji pokazuju potencijal za izuzetnu uspješnost u mnogim područjima djelovanja, a talentirani učenici su oni učenici koji pokazuju potencijal za izuzetnu uspješnost u jednom području djelovanja“ (George, 2003: 14). Vidimo kako i jedan i drugi autor darovitost gledaju kao širi pojam od pojma talentiranosti koji usmjeravaju na određene aktivnosti tj. jedno područje. George (2003) smatra da su darovita i talentirana djeca ona čije sposobnosti zahtijevaju od škole osmišljavanje dodatnih mogućnosti učenja kojima će se one dalje razvijati i proširivati. Dodatne mogućnosti koje spominje George mogli bi definirati kao dodatnu nastavu, izvannastavne aktivnosti u školi, dodatne aktivnosti na nastavi i sl.

S ovim pojmovima često se povezuje i pojam kreativnost. Kreativnost je sposobnost koju može posjedovati talentiran, darovit i sposoban/muzikalan pojedinac. Ona se očituje u unošenju novih inovativnih ideja i originalnosti u rješavanju problema i poteškoća s kojima se pojedinac susreće.

Možemo zaključiti da je darovitost najširi pojam, pojam nadređen ostalim pojmovima koji upućuju na različite oblike izvanrednog funkcioniranja.

3.2. Teorije o glazbenoj darovitosti

Znanstvenici još uvijek nisu otkrili što utječe na nastanak glazbene darovitosti, a niti što utječe na njezin daljnji razvoj. Jedna od mogućih teorija je da roditelji s visoko razvijenim glazbenim sposobnostima svoje osobine prenose na djecu. Također, na razvoj glazbenih sposobnosti velik utjecaj može imati i okolina tako da se dijete odvodi na koncerte i predstave ili da mu se omogući posjedovanje instrumenta. Međutim, za navedene mogućnosti važan je materijalni status u obitelji. Također, dijete može bez obzira na nasljeđivanje sposobnosti, utjecaja okoline i raznih poticaja pokazivati iznadprosječne glazbene sposobnosti i interes za glazbu. (Brđanović, 2015).

Svi autori slažu se oko činjenice da glazbeno darovito dijete mora imati određene predispozicije koje će omogućiti razvoj glazbene darovitosti, a to su: istančan sluh, smisao za ljepotu i sklad, osjetljivost na ritam i visinu tona te sposobnost lakog pamćenja različitih melodija. Uz ove glavne predispozicije u literaturi možemo pronaći i one oko kojih se ne slažu svi autori. „Prema T. Billrothu za muzikalnost su značajne sposobnosti pamćenja, prepoznavanja i reprodukcije kratkih melodija, dok su za J. A. Mjona značajne sposobnosti skladanja, apsolutni sluh, sposobnost sviranja po sluhu, improviziranje te pjevanje drugoga glasa kao pratnje prvom „(Farnsworth, 1969: 190-192, prema Matijević i Svalina, 2011: 434). „W. E. Whybrew (1971) muzikalnost definira kao potencijal za glazbena ostvarenja koji će omogućiti da se steknu, odnosno razviju glazbene vještine. Seashore misli kako glazbeni talent nije samo jednostavna kombinacija senzornih kvaliteta, nego da je to sposobnost složena od više nivoa. Po njemu su za glazbeni talent značajni još i mašta, pamćenje, osjećaji, glazbena inteligencija te glazbeno izvođenje“ (Mirković-Radoš, 1983: 42, prema Matijević i Svalina, 2011: 434).

Autori se ne mogu dogovoriti je li darovitost jedna sposobnost ili se sastoji od mnogo manjih, samostalnih sposobnosti. C. E. Seashore stvorio je teoriju o četiri tipa muzikalnosti koja se razlikuju prema različitim glazbenim sposobnostima i različitom stupnju razvijenosti istih. Prema njemu četiri tipa muzikalnosti su: tonalni, dinamički, temporalni i kvalitativni tip (Tablica 1) (Rojko, 1981, prema Matijević i Svalina, 2011).

Tablica 1: Tipovi muzikalnosti prema C.E. Seashoreu

Tipovi muzikalnosti prema C.E. Seashoreu
Tonalni tip – osjetljivost na element tonske visine, na melodiju i harmoniju
Dinamički tip – osjetljivost na modifikacije glasnoće; preferencija dinamičkog aspekta glazbe
Temporalni tip – osjetljivost na vremenske aspekte glazbe: mjeru, ritam i tempo
Kvalitativni tip – osjetljivost za tonske boje

„James Mursell i Herbert Wing zastupaju drugo stajalište prema kojemu muzikalnost predstavlja vrlo kompleksnu, ali ipak jedinstvenu sposobnost. Govori se samo o različitim stupnjevima, a ne o različitim tipovima muzikalnosti. Zanimljivo je da kod mjerenja muzikalnosti svi spomenuti autori mjere zasebno pojedine komponente, samo što Seashore, za razliku od Mursella i Winga, ne zbraja bodove i uspjeh ispitanika, dakle, ne iskazuje njihov uspjeh ukupnim rezultatom“ (Rojko, 1981: 55, prema Matijević i Svalina, 2011: 434).

3.3. Razvoj glazbenih sposobnosti

Glazbena darovitost je darovitost koja se od svih darovitosti najranije manifestira, ali u području glazbe rano se manifestiraju i općenite glazbene sposobnosti. Zbog toga mnogi autori smatraju da sva djeca imaju pretpostavke za razvoj glazbene darovitosti.

Promatranje djece koja odrastaju bez glazbenog obrazovanja, one koja imaju glazbeno obrazovanje tijekom odrastanja te glazbeno darovite djece dovelo je do pretpostavki o prirodi glazbenih sposobnosti. Glazbene sposobnosti su rezultat genetski naslijeđenih karakteristika i pozitivnih utjecaja okoline. S obzirom na to mogli bismo razlikovati razvojnu glazbenu sposobnost (potencijal) i stabiliziranu glazbenu sposobnost (potpuna razvijenost potencijala) (Čudina-Obradović, 1990).

„To znači da:

1. postoje nasljedne dispozicije – potencijali koji su kod različite djece različiti
2. količina i vrsta zvukovne okoline kojom su djeca okružena u najranijoj dobi (0-3 godine) značajno će utjecati na stupanj osjetljivosti na glazbu
3. između 5. i 8. godine razvija se razvojna muzička sposobnost, koja još uvijek predstavlja razvojni potencijal koji može biti veći ili manji, ovisno o prethodnim dječjim iskustvima“ (Čudina-Obradović, 1990: 112)
4. „za daljnji razvoj glazbenih sposobnosti potrebno je postepeno usvajanje pojmovnog glazbenog sistema: analitičke sposobnosti koja će omogućiti djetetu da zasebno raspozna pojedine elemente glazbenog izražavanja i da ih međusobno dovede u vezu“ (Gordon, 1980, prema Čudina-Obradović, 1990: 113)

Tablica 2: Tok razvoja glazbenih sposobnosti (Čudina-Obradović, 1990: 110-112)

1. FAZA SLUŠANJA		
DOB	FUNKCIJA	MANIFESTACIJE
0-1 mj.	Reagiranje na zvuk	Žmirkanje, podrhtavanje
1 mj.	Reagiranje na zvuk	„akustička fiksacija“ (umirivanje kod slušnog podražaja)
3 mj.	Lociranje zvuka	Okretanje glave prema zvuku
4-6 mj.	Diferenciranje slušnih podražaja	Veća osjetljivost na tonove nego za govor
4-6 mj.	Početak aktivne percepcije glazbe	-sluša s pažnjom -pokazuje znakove zadovoljstva -pokreće se na zvuk -imitacija slogova
2. FAZA MOTORNE REAKCIJENA GLAZBU		
6 mj.	Početak glazbene imitacije (neposredne)	Pokušaji glasovne reprodukcije
6-9 mj.	Vokalizacija na glazbu (neposredna)	Reprodukcija promjena u visini ili ritmu
3. FAZA PRVE GLAZBENE REAKCIJE		
9 mj.	-„glazbeno brbljanje“ -diferencirano reagiranje	Reakcije na ugone ili neugode na razne vrste glazbe
12-18 mj.	Porast broja motornih reakcija na glazbu	
18 mj.	Početak usklađivanja pokreta i glazbe	Ples s drugima (lutkama)
4. FAZA PRAVE GLAZBENE REAKCIJE		
18-24 mj.	-spontano pjevanje -imitiranje dijelova pjesama	-pjevanje bez riječi (mali intervali) -imitiranje teksta

		-imitiranje nekoliko taktova melodije
2-3 g.	-rivalitet spontanog pjevanja i imitiranja poznatih melodijskih sekvenci	
3 g.	-porast glazbenog interesa -povećava se usklađenost pokreta s glazbom -povećava se pjevanje po muzičkom modelu na račun spontanog pjevanja -uspješna imitacija ritma, riječi i melodije kod 50% djece	-pažljivo slušanje -koncentracija na glazbene podražaje
5. FAZA IMAGINATIVNE PJESME		
3-4 g.	Pjevanje raznovrsnih pjesama. Često izmišljanje ili sastavljene od dijelova poznatih pjesama. Melodijski su inventivne, ritmički skromne	
6. FAZA RAZVOJA RITMA		
5-6 g.	Sposobnost održavanja ritma postaje dvostruko bolja. Poteškoće: -ne mogu prilagoditi pokrete promjenama tempa -greške u intervalima -slučajno transponiranje u drugi tonalitet -još ne razlikuju zasebno: riječi, ritam, visinu tona	
7. FAZA STABILIZACIJE GLAZBENIH SPOSOBNOSTI		
6-9 g.	Nagli razvoj i melodijskih i ritmičkih vidova glazbene sposobnosti. U skladu s razvojem sposobnosti stvaranja pojmova nastaju glazbeni pojmovi: ritmički, melodijski, harmonijski i pojmovi o glazbenoj formi.	

	Percepcija i razumijevanje glazbe olakšani su usvajanjem pojmova: trajanje, tempo, takt, melodijsko kretanje i tonalitet.
8. FAZA ESTETSKOG PROCJENJIVANJA	
11 g.	Javljaju se viši oblici muzičkih sposobnosti koji omogućuju glazbene estetske procjene. Prvo se javlja sposobnost procjenjivanja adekvatnosti ritmičke akcentuacije, a kasnije procjenjivanje harmonije, intenziteta i fraziranja.
9. GLAZBENA ZRELOST	
17 g.	Uz sistematsko njegovanje i glazbeno obrazovanje, puna zrelost glazbenih sposobnosti postiže se oko 17 g. Ona sadrži složene oblike glazbenih sposobnosti kao što su: sposobnost harmonijske analize, estetskog procjenjivanja glazbe, ili sposobnost samostalnog glazbenog stvaranja.

3.4. Pretpostavke razvoja glazbene darovitosti

Tablica 3: Pretpostavke razvoja glazbenog talenta (Čudina-Obradović, 1990: 116)

FAZA (ili stupanj ili razdoblje)	PREDUVJETI RAZVOJA	OSOBINE DJETETA
PRVA FAZA NASTANKA OSOBNOSTI 0-3. godine	BIOLOŠKI PREDUVJETI: <ul style="list-style-type: none"> - naslijeđeni genetski potencijal - izražena osjetljivost i reakcija na glazbu - apsolutni sluh - sposobnost neposrednoga doživljaja (veliko glazbeno pamćenje i približno točna reprodukcija i bez formalnoga poznavanja glazbe) 	
DRUGA FAZA RAZVOJA SPOSOBNOSTI 0-3. godina	GLAZBENO BOGATA RANA OKOLINA roditelji okružuju dijete glazbom, uključuju ga u	<ul style="list-style-type: none"> - pozornost i koncentracija na glazbeni poticaj - emocionalno reagiranje

	zajedničke glazbene aktivnosti, pjevanje; glazba kao sastavni dio svakodnevnoga života	na glazbu
TREĆA FAZA MANIFESTACIJE SPOSOBNOSTI 0-5. godine	RODITELJI ZAPAŽAJU ZNAKOVE dječje glazbene osjetljivosti	
ČETVRTA FAZA IDENTIFIKACIJE S MENTOROM 5.-8. godine	RODITELJI OSIGURAVAJU GLAZBENO OBRAZOVANJE	- uživanje u napretku zbog „prirodne“ glazbene sposobnosti
PETA FAZA PROMJENE MOTIVACIJE 8.-9. godine	PREVLADAVANJE KRIZE - pri prijelazu s muziciranja „po sluhu“ i oslanjanja na prirodni osjećaj za glazbu na apstraktno glazbeno mišljenje	- velika brzina učenja novih tehnika, ideja i pojmova u glazbenom području
ŠESTA FAZA INTENZIVNOG RADA Između 8. i 12. do 18.-22. godine	MOTIVACIJSKI SKOK sa socijalne motivacije (ljubav prema roditeljima ili mentoru) na motivaciju kompetentnosti	- uživanje u sve većoj vještini izvođenja i razumijevanja glazbe
SEDMA FAZA UKLJUČIVANJA U AKTIVNI OSTVARAJ 16.-22. godine	PREVLADAVANJE ADOLSCENTSKE KRIZE - osamostaljenje od roditelja - osamostaljenje od kompleksnoga potpornog sustava talenata	- spremnost na veliki napor za postizanje cilja - postavljanje visokih kriterija kvalitete - ulaganje vremena i napora - isključivost u ciljevima - natjecateljski duh

OSMA FAZA VLASTITE KONTROLE I ORGANIZACIJA ŽIVOTA I RADA 22. godina i dalje	ORGANIZACIJA STVARALAČKIH SUSTAVA ciljeva, rada i pothvata	- razrada plana rada, aktivnosti i života u skladu sa sustavom
---	---	--

4. IDENTIFIKACIJA DAROVITIH UČENIKA

„Koren (1989) objašnjava identifikaciju kao utvrđivanje identiteta darovitog učenika te vrstu i stupanj njegove darovitosti (Koren, 1989:12, prema Škoda, 2015: 9). Koren proces identifikacije naziva procesnom dijagnostikom jer se kod različitih pojedinaca mogu pojaviti različiti oblici darovitosti s različitim stupnjem razvijenosti u različito doba (Koren, 1989:12, prema Škoda, 2015). „Identifikacija znači utvrditi identitet tj. utvrditi sklop osobina koje pojedinca čine nadarenim ili utvrditi stupanj i vrstu njegove nadarenosti“ (Koren, 1989, prema Strčić 2009: 27). Prema Čudina – Obradović (1990) identifikacija je stručno utvrđivanje jesu li opaženi, a zatim i prepoznati signalni znakovi razvijenije sposobnosti, te hoće li dijete zaista imati koristi od programa razvoja ili će program biti neprimjeren njegovim sposobnostima, a time možda i štetan.

Potreba za provođenjem procesa identifikacije javlja se na svim razinama obrazovanja, a kontinuiranost procesa identifikacije je nužna. Potrebno je obavljati i reidentifikaciju tijekom koje se točnije utvrđuje tip i stupanj darovitosti pojedinca. Međutim, Škoda (2015) naglašava važnost uključivanja pojedinaca koji nisu u početku identificirani kao daroviti u ponovne identifikacijske procese. Tijekom ponavljanja procesa identifikacije postoji mogućnost da se oni identificiraju kao daroviti jer se njihove sposobnosti neprestano razvijaju stoga se mogu uočiti naknadno. (Škoda, 2015).

„Za postupak izlučivanja darovitih pojedinaca iz populacije upotrebljava se dvojaki izraz otkrivanje i identifikacija. Pritom ta dva izraza valja pojmovno razlikovati, jer otkriti (prepoznati) znači samo indicirati darovitog pojedinca, dok identificirati znači utvrditi skup osobina koje pojedinca čine darovitim ili, još preciznije, utvrditi vrstu i stupanj njegove darovitosti. Prema tome, pojam identifikacije je širi od pojma otkrivanja, pa se stoga proces otkrivanja smatra etapom u procesu identifikacije“ (Kadum i Hozjan, 2015: 68, prema Juravić, 2018: 12).

Najčešće pitanje koje se pojavljuje u svezi s identifikacijom darovitih je kada bi se identifikacija trebala početi provoditi, ali na to pitanje ne postoji točno određen odgovor. „Čudina-Obradović (1991) govori da optimalno vrijeme za početak identifikacije najviše ovisi o tome kada se počnu primjećivati znakovi visoke specifične ili opće sposobnosti. Koren (1989) pak spominje

da bi identifikacija trebala početi već u predškolskom periodu i nastaviti se u nižim razredima osnovne škole, a prvu "pravu" identifikaciju bi trebalo provesti na početku predmetne nastave, kako bi se učenicima pružila adekvatna obrazovna podrška" (Koren, 1989:31, prema Škoda, 2015: 9).

4.1. Prepoznavanje i identifikacija

Kako bi se darovitom djetetu osigurali povoljni uvjeti za razvijanje njegovih sposobnosti najvažnije je na vrijeme opaziti znakove darovitosti. Opažanje znakova darovitosti započinju roditelji već od prve godine djetetova života. Roditelji kod djeteta zamijete određene znakove koji ukazuju na darovitost u određenom području, ali ih ne moraju tako percipirati. Međutim, roditelji će od djeteta u tom području očekivati sve više i više te će tako razvijati njegove sposobnosti. Sljedeća faza je prepoznavanje znakova darovitosti. U ovoj se fazi znakovi darovitosti pretvaraju u „signale“ za početak kontinuiranog rada na razvoju djetetovih sposobnosti. Kada se kod djeteta prepoznaju znakovi darovitosti okolina u većini slučajeva reagira sustavnim i kontinuiranim radom s djetetom (Čudina-Obradović, 1990).

Nakon prepoznavanja slijedi faza identifikacije. U fazi identifikacije najvažnije je posjedovati adekvatne mjerne instrumente, odabrati primjeren način i vrijeme identifikacije i ne izostaviti niti jedno dijete koje pokazuje znakove darovitosti ili ih ne pokazuje, ali ih posjeduje. Identifikacija određuje hoće li neko dijete biti uključeno u neki program, a ako u obrazovnoj ustanovi ne postoji organizirani program za darovite roditelji djeteta u suradnji s učiteljem su dužni dijete odvesti stručnjaku za to područje. Najčešća posljedica identifikacije darovitog djeteta je etiketiranje. Iako darovito dijete ima „pozitivnu etiketu darovitosti“ najčešće ona ima negativne utjecaje na dijete tj. okolina ga etiketira u negativnom smislu. Kako ne bi došlo do negativnog etiketiranja darovitog djeteta potrebno ga je integrirati u socijalnu okolinu tj. vršnjake (Čudina-Obradović, 1990).

„Opći znakovi darovitosti kod djece predškolskog i početnog školskog uzrasta su:

1. Vanjsko ponašanje
 - znatiželja, postavljanje mnogobrojnih pitanja

- lakoća izražavanja, bogat rječnik koji daleko nadmašuje izražavanje vršnjaka
- razumijevanje i lakoća baratanja brojevima
- rano čitanje, često samouko
- izrazito dobro pamćenje
- dobra memorija za melodije i složenije upute

2. Kvalitativne razlike

- smislenija i kvalitetnija pitanja
- kvalitetniji odgovori na pitanja, veće mogućnosti davanja obrazloženja uz odgovor, mogućnost elaboriranja – razrade odgovora
- brzo usvajanje novih i neobičnih pojmova
- primjena prije stečenog znanja u novim situacijama
- učenje bez direktnog poučavanja
- formuliranje plana rada i mijenjanje plana prema potrebi
- organiziranje informacija
- metamemorija – posjedovanje svijesti o vlastitim procesima pamćenja

3. Specifične karakteristike koje pokazuju samo neki

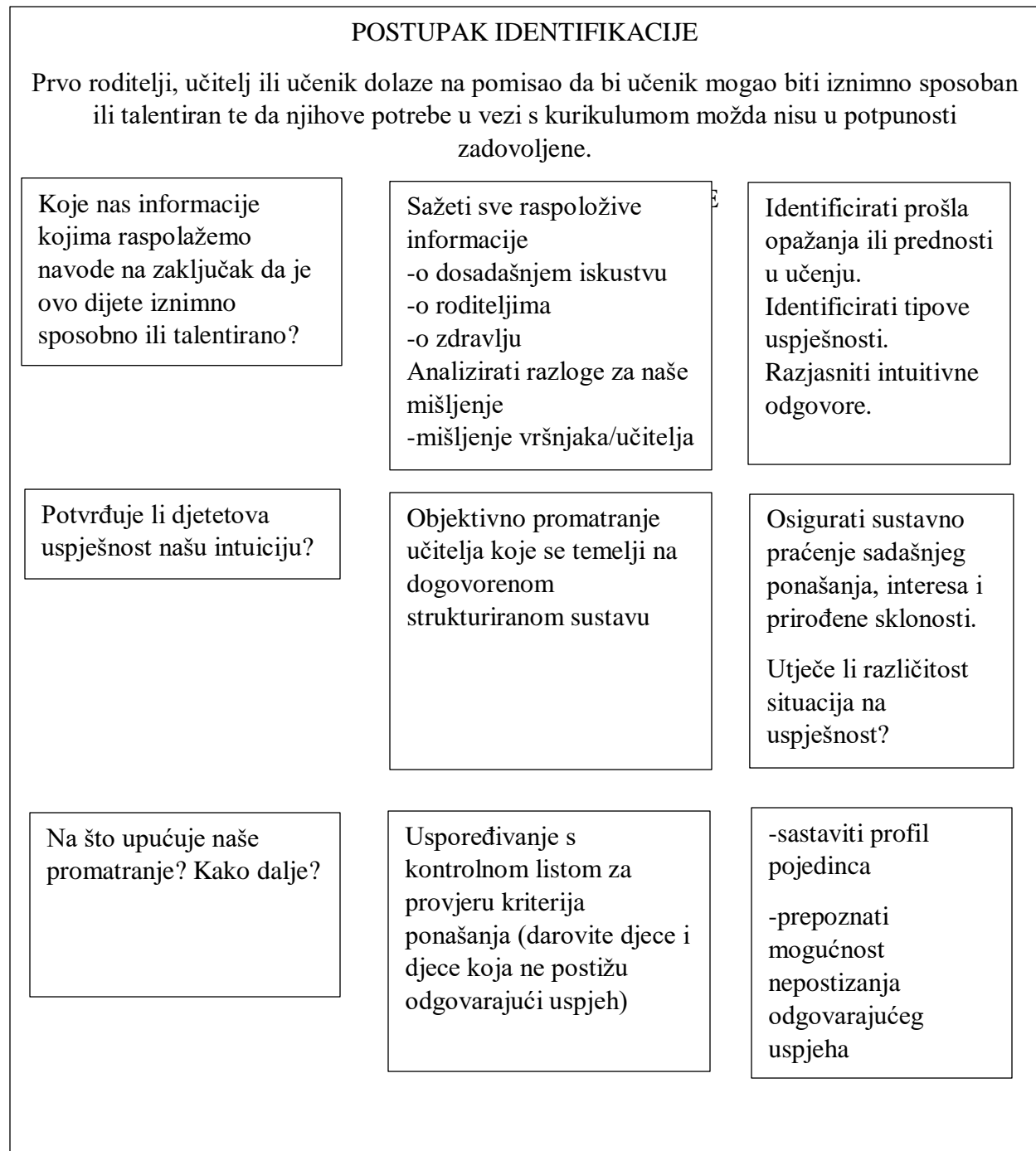
- kreativnost koja proizlazi iz divergentnog mišljenja
- smisao za humor
- velika koncentracija i dugo bavljenje zadatkom
- motivacija oslonjena na imitaciju i identifikaciju s modelom“ (Čudina – Obradović, 1990: 93-94)

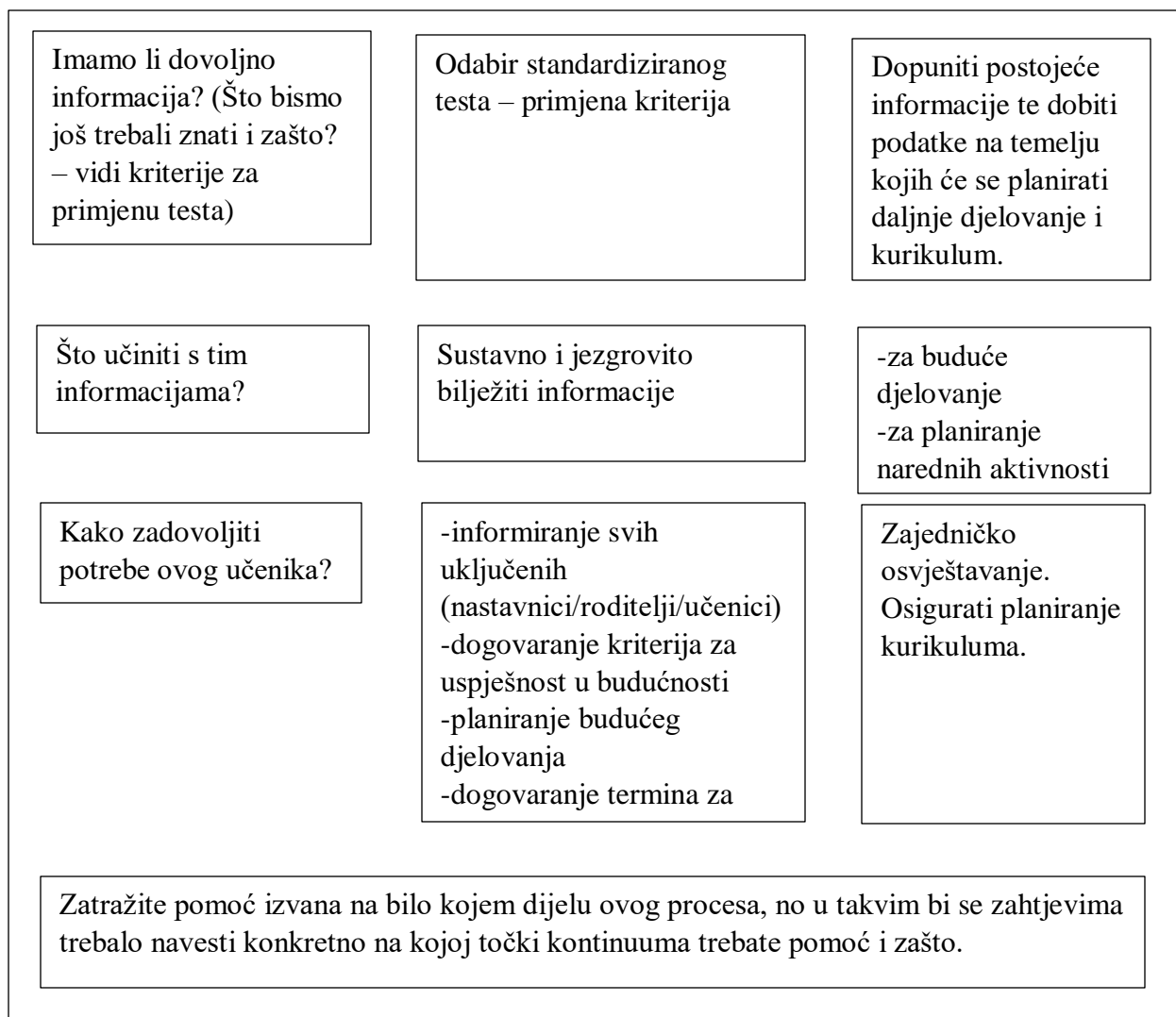
„Koren (1989) smatra da se osobine nadarenih učenika po kojima se oni, manje ili više, razlikuju od ostalih učenika mogu podijeliti u četiri grupe:

1. karakteristike učenja: brzo uočavanje činjenica, neovisnost mišljenja, čita-nje knjiga složenijeg sadržaja, izrazita informiranost, kritičko zapažanje i slično
2. karakteristike stvaralaštva: originalnost predodžbi, mnoštvo ideja, sklonost riziku, izbjegavanje rutinskih aktivnosti, neuobičajeni i mudri odgovori i slično

3. socijalne karakteristike: odgovornost, suprotstavljanje autoritetu, podrška ravnopravnosti, adaptabilnost različitim situacijama i slično
4. motivacijske karakteristike: samokritičnost, težnja savršenstvu, ustrajnost u aktivnostima, intrinzičnost poticaja, zanimanje za probleme drugih i slično“ (Karijašević, 2011: 73-74).

4.2. Postupak identifikacije

Slika 2: Neka pitanja za pomoć pri identifikaciji darovite i talentirane djece (George, 2003: 20)

4.3. Obrazovni sustav

Prema članku 62. *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* daroviti učenici su učenici s posebnim odgojno – obrazovnim potrebama, a članak 63. svim školama u Republici Hrvatskoj nalaže provedbu uočavanja, praćenja i poticanja darovitih učenika te organizaciju dodatnog rada prema njihovim sklonostima, sposobnostima i interesima. U članku 34. također se školama nalaže da su za učenike koju u određenom nastavnom predmetu ostvaruju natprosječne rezultate ili pokazuju poseban interes za određeni nastavni predmet dužne organizirati dodatnu nastavu u koju se učenik uključuje na temelju vlastite odluke. „U školama je

nužno organizirati proces identifikacije darovitih učenika kako bi se organizirao dodatni rad prema njihovim sklonostima, sposobnostima i interesima te kako bi se svakom učeniku s visokim potencijalom pružila prilika da ga razvije“ (Škoda, 2015: 9).

1991. godine Ministarstvo prosvjete i kulture donosi *Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju darovitih učenika* kojim se uređuje način uočavanja, školovanja, poticanja i praćenja darovitih učenika te uvjeti i postupak pod kojima učenik može završiti osnovnu školu u kraćem vremenu od propisanog. Prema članku 3. uočavanje i utvrđivanje darovitih učenika stručan je i kontinuiran proces koji obuhvaća sve učenike na svim dobnim razinama cjelokupnog odgojno-obrazovnog razvoja. Prema članku 4. uočavanje i procjenjivanje osobina darovitih učenika ostvaruju učitelji i stručni suradnici osnovne škole. Škola će se koristiti podacima i mišljenjima roditelja, odgajatelja u dječjim vrtićima i drugih stručnjaka - realizatora programa u koje je učenik uključen izvan škole te će Zavod za školstvo izraditi stručne upute i instrumentarij za utvrđivanje darovitih učenika (skale procjena za učitelje, upitnike za roditelje, sociometrijske tehnike, različite tipove psihometrijski valjanih testova itd.) (Ministarstvo prosvjete i kulture, 1991).

„Rad s nadarenom djecom u Hrvatskoj aktualiziran je 1991. godine kada je Ministarstvo prosvjete i kulture donijelo *Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju darovitih učenika*. Nakon toga, u nekim općinama ustrojene su radionice za rad s nadarenim učenicima. Organizirana su mnogobrojna natjecanja, susreti, smotre, Novigradsko proljeće i izložbe, što nije isključivo rad s nadarenima, ali potiče i darovite. Mnoge privatne škole, udruge i pojedinci osmišljavaju i ostvaruju programe djelanja s darovitima. Ali sve to nije dovoljno. Nemamo zadovoljavajući cjeloviti sustav skrbi za darovite. Darovitim učenicima ne poklanja se dostatna i potrebna pozornost. Nedostatno se provodi stručno usavršavanje odgojnih djelatnika za postupanje s darovitima“ (Crljen i Polić, 2006: 138).

5. IDENTIFIKACIJA GLAZBENE DAROVITOSTI

Kako bi mogli otkriti tj. identificirati glazbeno darovito dijete potrebno je prepoznati znakove koji upućuju na potencijalno glazbeno darovito dijete. Prema Čudina – Obradović (1990) to su:

1. Dijete pokazuje zanimanje za zvukove u okolini
2. Umiruje se na zvuk ili glazbu
3. Pažljivo i mirno sluša glazbu
4. Rado sudjeluje u glazbenim aktivnostima
5. Traži priliku za slušanje i stvaranje glazbe
6. Pokazuje znakove ugođe, veselja i drugih emocija za vrijeme slušanja glazbe
7. Pokretima reagira na ritam i promjene tempa
8. Voli opisivati pomoću zvuka i melodije
9. Uči melodije dok radi druge aktivnosti
10. Zamjećuje istodobno zvučanje različitih instrumenata u orkestralnoj izvedbi
11. Lako pamti i izvodi dijelove ili čitavu melodiju
12. Vrlo precizno izvodi pojedinačne tonove
13. Precizno izvodi melodiju

Postoje brojne klasifikacije instrumenata koje se koriste u identifikaciji darovitih učenika. Dok Koren (1989) sve metode grupira u dvije temeljne skupine: metode procjenjivanja i metode testiranja, George (2003) ih kategorizira u tri područja: mjerne skale i liste za provjeru, različite vrste standardiziranih testova te nastavnikova procjena. Za potrebe ovog rada koristit ćemo se Korenovom podjelom na metode procjenjivanja i metode testiranja jer se one koriste u identifikaciji glazbene darovitosti.

6. RAD S DAROVITIM UČENICIMA

U Republici Hrvatskoj ne postoji nacionalni program koji se bavi brigom za darovite učenike. Daroviti učenici izjednačeni su s djecom s posebnim potrebama. Međutim, za djecu s posebnim potrebama u Republici Hrvatskoj razvijena je skrb od predškolske do srednjoškolske dobi, dok brigu o darovitim učenicima preuzimaju različiti centri jer se u odgojno – obrazovnom sustavu ona nazire tek u tragovima (Crljen i Polić, 2006). U odgojno – obrazovnom sustavu treba individualizirati pristup svakom pojedinom učeniku, a time i svakom darovitom učeniku. Individualizirani pristup podrazumijeva organizaciju rada koja će omogućiti najbolji mogući razvoj sposobnosti, mogućnosti i vještina pojedinca.

U Republici Hrvatskoj daroviti učenici su uključeni u redovit sustav odgoja i obrazovanja koji odgovara potrebama „prosječnog učenika“. Darovita djeca koja su u nastavu uključena prema redovnom programu često znaju pokazivati znakove hiperaktivnosti. Do toga dolazi jer je darovitoj djeci u redovnom programu dosadno, zbog brzog svladavanja nastavnog gradiva, te tako pokušava usmjeriti pozornost učitelja ili predmetnog nastavnika na sebe. Ono što učitelj ili predmetni nastavnik može učiti je da darovitom djetetu omogući uvid u dodatnu literaturu i pripremi dodatne zadatke i/ili aktivnosti (Adžić, 2011).

Prema Walker (2007), ali i mnogim drugim autorima darovitoj djeci mora se pružiti odgoj i obrazovanje koje će odgovarati njihovim sposobnostima, mogućnostima i vještinama. Također, treba im omogućiti rad s djecom sličnih interesa i sposobnosti, ali i rad sa stručnjacima koji su educirani za razvoj njihova potencijala (Matijević i Svalina, 2011). Iz tog razloga za svako prepoznato darovito dijete učitelj i stručni suradnici škole trebali bi osmisliti individualizirani plan i program. Daroviti pojedinci trebaju kontinuiranu i specifičnu pomoć, materijalnu podršku, kvalitetno poučavanje, potrebno znanje, primjer koji će slijediti te emocionalnu podršku (Karijašević, 2011). Za rad s darovitim učenicima ključni su: pravovremeno prepoznavanje i identifikacija, kvalitetan i specifičan odgojno – obrazovni rad te pozitivan odnos okoline. „U organizaciji odgojno-obrazovnog rada učitelji moraju osigurati sljedeće uvjete: stvarati povoljnu socio-emocionalnu klimu, razvijati divergentno mišljenje, oslobađati učenike od straha od evaluacije, osiguravati istodobno kako vanjsku, tako i unutarnju evaluaciju, uspostavljati odnose

slobode koji omogućuju kreativan razvoj, uključivati i navikavati učenike na kreativan rad putem postavljanja kreativnih zadataka, pitanja koja će pokretati njihove kreativne mentalne procese i pomoći učenicima u otklanjanju blokada koje mogu izazvati inhibiciju njihovog kreativnog ponašanja u komunikaciji s drugim učenicima, s drugim nastavnicima ili u obitelji“ (Balažević, 2010: 181).

„Učitelja čine podobnim za rad s darovitim učenicima snažna, emocionalno konzistentna ličnost sa širokim intelektualnim interesima, inventivnost, fleksibilnost, komunikativnost i vrlo visoko obrazovanje za obavljanje nastavničkog posla“ (Koren, 1988, prema Balažević, 2010: 182). Od učitelja se, prije svega, očekuje da jako dobro poznaje metodiku nastavnih predmeta, nastavno područje koje predaje te sadržaj nastavnog predmeta. Nadalje, učitelj osim što obrazuje i odgaja djecu i ima posebnu ulogu u odgoju učenika. Zbog navedenog razloga svaki učitelj mora posjedovati osobne kvalitete te svojim ponašanjem i vrijednostima služiti kao dobar primjer učenicima. Učitelj mora biti partner svojim učenicima tijekom njihovog obrazovanja jer koliko on može pružiti učenicima, toliko vrijednosti može od njih i dobiti (Balažević, 2010).

„Nastavni program koji bi poticao razvoj nadarenosti:

- trebao bi biti:

1. fleksibilan i individualan;
2. osnovan na višim misaonim procesima kao što su divergentno mišljenje i zaključivanje;
3. usmjeren na razvijanje kreativnosti, ali i kreativan u isto vrijeme;
4. orijentiran prema budućnosti.

- trebao bi omogućivati:

1. akceleraciju, obogaćivanje programa prema potrebama djeteta;
2. primjenu svih sredstava i sadržaja iz društvene zajednice.

- trebao bi dopuštati:

1. različite brzine napredovanja;
2. različite sadržaje;
3. primjenu raznih stilova učenja“ (Crljen i Polić, 2006: 140)

6.1. Metodički oblici rada s darovitim učenicima

Postoje različiti metodički oblici koji se primjenjuju u radu s darovitim učenicima. Ipak, sva razmatranja o odgojno-obrazovnom radu s nadarenima mogu se svesti na tri oblika rada: grupiranje, akceleracija i obogaćivanje. Grupiranje je oblik rada u kojem se učenici sličnih sposobnosti okupljaju u jednu grupu. U osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenici se mogu grupirati u posebna odjeljenja, programe koji se provode uz redovnu nastavu te prema aktivnostima. Školska akceleracija ubrzano napredovanje učenika tako da prelazi iz nižeg razreda u viši tj. učenik „preskače“ razred. Školska akceleracija provodi se kada učenikove psihofizičke sposobnosti, tempo rada, vještine, usvajanje znanja itd. više odgovara starijem uzrastu. Također, školska akceleracija može se očitovati i u ranijem polasku djeteta u školu. Obogaćivanje je oblik rada u kojemu se darovitog učenika dodatno angažira u nastavi, školskim ili izvanškolskim aktivnostima tj. učenicima se nude različite mogućnosti za dodatni rad kako bi razvijali svoje sposobnosti. U odgojno – obrazovnom sustavu Republike Hrvatske to se najčešće manifestira kroz dodatnu nastavu nastavnog predmeta u kojem učenik pokazuje izrazitije sposobnosti (Karijašević, 2011). Prema George (2003) obogaćivanje odgojno – obrazovnog rada širi i produbljuje iskustvo učenja, pruža aktivnosti izvan redovne nastave, razvija sposobnosti darovitih, razvija kvalitativne sposobnosti mišljenja, a ne iznošenje činjenica, naglasak stavlja na proces učenja, usmjerava se na istraživanje područja koja se ne dotiču u redovnoj nastavi itd. Matijević i Svalina (2011) kao oblik rada s darovitim učenicima navode diferencijaciju unutar razreda tj. inkluzijski model. Ovaj model predstavlja uključivanje učenika u redovit sustav obrazovanja tj. u rad s ostalim učenicima u razredu. Međutim, rad u razredu se prilagođava individualnim potrebama darovitog učenika tj. rad se prilagođava razvoju sposobnosti učenika. Ovaj oblik se može provoditi na način zadavanja dodatnih zadataka za darovitog učenika tijekom čijeg će rješavanja on dublje ući u temu i razraditi ju.

„Najčešće se provode programi za obogaćivanje nastave koji predstavljaju zamjenu za redoviti školski program ili njegovo proširivanje. Za tu namjenu mogu se koristiti programi samostalnog učenja, zaposliti posebno obučeni učitelji, odrediti mentori, pozvati profesionalci iz zajednice koji će podučavati darovite učenike, upotrijebiti sobe s dodatnim sadržajima ili uključivati djecu u

programe izvanškolske nastave. Moguće je i mijenjati okolinu za učenje na način da se učenike preseli na neku drugu lokaciju ili da se spoje razredi“ (Matijević i Svalina, 2011: 433).

7. RAD S GLAZBENO DAROVITIM UČENICIMA

Rad s glazbeno darovitim učenicima moguće je ostvariti u općeobrazovnoj ili glazbenoj školi. Učitelji su oni koji će prvi u odgojno – obrazovnom sustavu uočiti dijete koje ima izraženije glazbene sposobnosti te će s njime pokrenuti dodatni rad u školi, ali ga i uputiti na obrazovanje u glazbenoj školi. „Matijević i Svalina (2011) svojim istraživanjem su htjeli utvrditi koje su mogućnosti za unapređenje nastavne prakse poticanjem dječjeg glazbenog stvaralaštva u okviru nastave solfeggia. Rezultati pokazuju da je glazbeno darovitu djecu mlađe školske dobi moguće uključivati pored reproduktivnih još i u različite stvaralačke glazbene aktivnosti: u improviziranje te kreiranje manjih glazbenih djela na glasoviru. Iako se u stvaralačke aktivnosti ne uključuju uvijek sva djeca, većina ih iskazuje velik interes za takve aktivnosti. Djeca koja izraze želju za sudjelovanjem u glazbeno-stvaralačkim aktivnostima u stanju su vrlo kvalitetno realizirati svoje zadatke“ (Matijević i Svalina, 2011: 426).

7.1. Osnovna škola

Kao što je u radu već navedeno, glazbeno darovitim učenicima potrebno je u općeobrazovnim školama omogućiti obrazovanje koje će biti primjereno njihovoj vrsti i stupnju darovitosti. Odnosno, glazbeno darovitim učenicima potrebno je pružiti obrazovanje koje će im omogućiti razvoj svih njihovih mogućnosti i sposobnosti. Na nastavi glazbene kulture učenici se mogu uključiti u aktivnosti pjevanja, slušanja glazbe, izvođenja glazbe te aktivnosti glazbenih igara (Rojko, 2005, prema Matijević i Svalina, 2011).

U osnovnoškolskom obrazovanju potrebno je osigurati pristup koji će biti primjeren svim učenicima te im omogućiti razvoj glazbenih sposobnosti. Međutim, u razredu možemo imati učenika/učenike koji ima bolje razvijene glazbene sposobnosti tj. koji mogu ostvariti zahtjevnije sadržaje od onih koji su predviđeni za njihovu dob. Glazbeno darovitim učenicima treba omogućiti pjevanje melodijski i ritamski složenijih pjesama, sviranje na instrumentima, improviziranje itd. Glazbeno daroviti učenici će često zbog slično razvijenih sposobnosti najčešće u aktivnostima sudjelovati u grupi, ali treba im omogućiti i da samostalno iskažu svoje sposobnosti (Matijević i Svalina, 2011). Tijekom glazbenog odgoja i obrazovanja učitelj bi kod djece trebao razvijati

osjećaj za lijepo pjevanje (točna intonacija, precizno izvođenje ritma, fraziranje itd.), a učenike kod kojih primijeti izraženije glazbene sposobnosti trebao bi usmjeriti na sudjelovanje u školskom pjevačkom zboru, ako on postoji (Matijević i Svalina, 2011). „Učitelji koji uoče kod učenika glazbenu sposobnost, trebali bi reagirati u smislu da ga usmjere na pjevački zbor. Na početku zborskog pjevanja se upjevava (uz instrument), zatim se pjevaju određene pjesme (nove pjesme te ponavljanje već naučenih pjesama). Učenici najviše vole pjevati vesele pjesme, brzog tempa i popularne pjesme. Zborovi nastupaju više puta tijekom školske godine. Odgoj i obrazovanje sadrži dva aspekta u okviru odgojno-obrazovnog procesa. Obrazovanjem se stječu spoznajni, doživljajni i psihomotorni interesi pojedinca, dok se odgojem razvijaju odnosi, komunikacija te se prihvaćaju norme. Uključivanjem učenika u izvannastavne aktivnosti zadovoljavaju se i obrazovne i odgojne potrebe. Tu se ostvaruju ciljevi koji se ne uspijevaju ostvariti u redovnoj nastavi“ (Proleta i Svalina, 2011, prema Horvat, 2016: 31). Za kvalitetno sviranje u osnovnoj školi postoje dvije mogućnosti: sviranje u ansamblu – tamburaškom, puhačkom, harmonikaškom ili nekom drugom ili sviranje u razredu u sklopu otvorenije koncepcije nastave glazbene kulture (Matijević i Svalina, 2011). Ono najbolje što kao učitelji možemo pružiti je postaviti visoke standarde tj. „težimo bogatijem nastavnom planu i programu, utemeljenom na različitim talentima i potrebama svih učenika te razvitku i njegovanju izvanrednih talenata jer nema ničeg neravnopravnijeg od jednakoga odnosa prema različitim osobama“ (Delors, 1998: 222, prema Šimunović, 2012: 293).

7.2. Glazbena škola

Budući da glazbeno daroviti učenici često iskazuju želju za sviranjem različitih glazbenih instrumenata, a osnovna škola ne može u potpunosti zadovoljiti potrebe glazbeno darovitih učenika oni se upućuju u na dodatno glazbeno obrazovanje u osnovne glazbene škole ili na privatnu obuku. Učenici koje se usmjeri na obrazovanje u osnovnim glazbenim školama intenzivnije se bave glazbom od učenika koji pohađaju isključivo općeobrazovnu školu. U osnovnim glazbenim školama učenicima se otvara mogućnost za maksimalan i optimalan razvoj njihovih glazbenih sposobnosti jer je nastavna instrumenta individualna, a učenici polaze i nastavu *solfeggia* u grupama (Matijević i Svalina, 2011). „Na nastavi *solfeggia* učenici razvijaju i usavršavaju intonativne i ritamske vještine, usvajaju odgovarajuća znanja s područja glazbene leksike, gramatike i sintakse, razvijaju glazbeno pamćenje te glazbeni ukus. Navedene vještine i znanja

učenici razvijaju, odnosno stječu putem aktivnosti slušanja i pjevanja. Očekuje se da sve te aktivnosti budu spontane i svjesne. Produktivne glazbene sposobnosti razvijaju se u okviru nastave *solfeggia* sljedećim aktivnostima: melodijskom, ritamskom i melodijsko - ritamskom improvizacijom, zamišljanjem i spontanom izvođenjem ritmiziranih govorenih tekstova (brojalica), dovršavanjem započete melodijske fraze/cjeline (dominanta-tonika), improviziranjem melodije na tekst brojalice ili dječje pjesmice, samostalnim stvaranjem ritamsko-melodijske cjeline, realiziranjem melodije na tekst dječje pjesmice, samostalnim stvaranjem melodijsko ritamske cjeline koju je potrebno i zapisati“ (Matijević i Svalina, 2011: 436-437).

7.3. Prijedlozi za poboljšanje rada s glazbeno darovitim učenicima

Tablica 4: **Prijedlozi za poboljšanje rada s darovitim učenicima u sustavu obrazovanja** (Šimunović, 2012: 296)

UČITELJI GLAZBENE ŠKOLE	UČITELJI RAZREDNE NASTAVE
<ul style="list-style-type: none"> -dodatni sati individualne nastave - suradnja cijelog obrazovnog sustava (OŠ, SŠ i glazbene škole) - timsko praćenje učenika (svi učitelji koji poučavaju učenika u glazbenoj školi) - uključivanje vanjskih stručnjaka - prepoznavanje i nagrađivanje tih učenika na razini škole - dodatno usavršavanje učenika na međunarodnim seminarima plaćenim od strane škole - praćenje njihova rada u medijima 	<ul style="list-style-type: none"> - što veći broj nastupa tijekom godine - odrediti stupanj napredovanja za svakog učenika kako bi se izbjeglo preveliko ili premalo opterećenje učenika - poboljšanje suradnje s roditeljima - upoznavanje svih djelatnika škole s radom darovitog učenika - bolji uvjeti rada, bolja oprema - suradnja učitelja individualne nastave u glazbenoj školi s učiteljima razredne nastave - rad sa stručnjacima izvan škole

8. EMPIRIJSKI DIO RADA

8.1. Cilj i svrha istraživanja

Cilj je ovog istraživanja empirijski ispitati i ustvrditi prisutnost identifikacije potencijalno glazbeno darovite djece osnovnoškolske dobi u osnovnim školama.

Svrha istraživanja je istraživački doprinos u području otkrivanja, praćenja i poticanja identifikacije glazbeno darovite djece.

8.2. Hipoteze istraživanja

H1 Učitelji i nastavnici posjeduju osnovno znanje o darovitim učenicima.

H2 Učitelji i nastavnici se procjenjuju kompetentnima za identifikaciju potencijalno glazbeno darovite djece

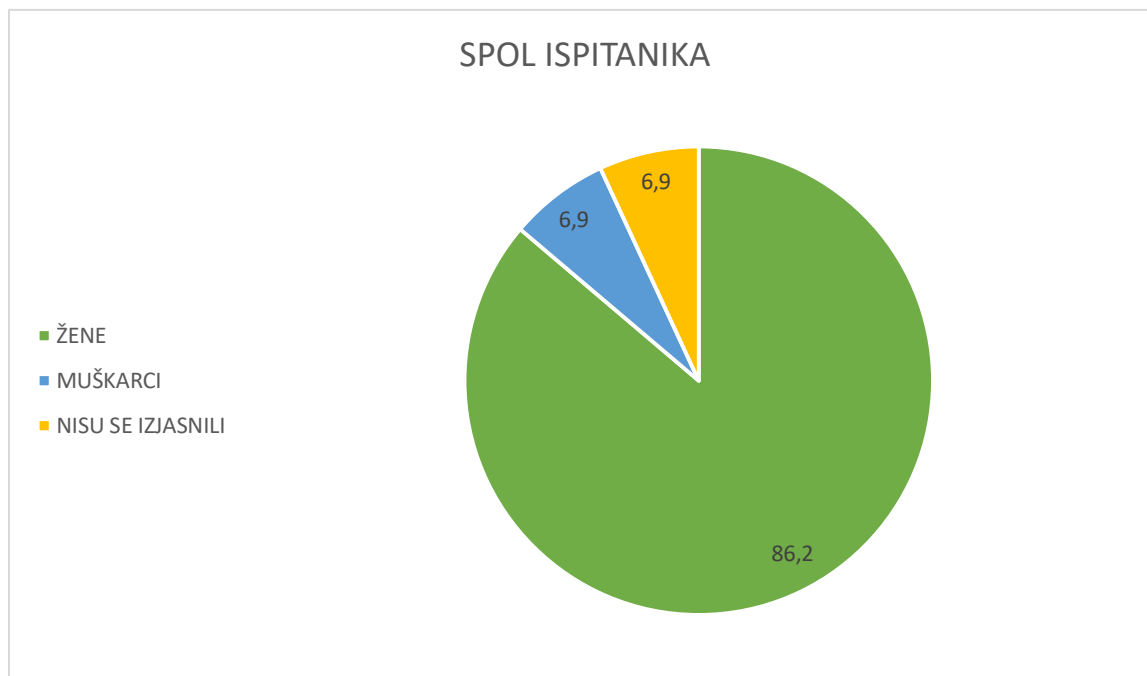
H3 Učitelji i nastavnici se procjenjuju kompetentnima za poticanje napretka glazbeno darovite djece

H4 Učitelji i nastavnici smatraju važnim pravovremenu identifikaciju glazbeno darovite djece

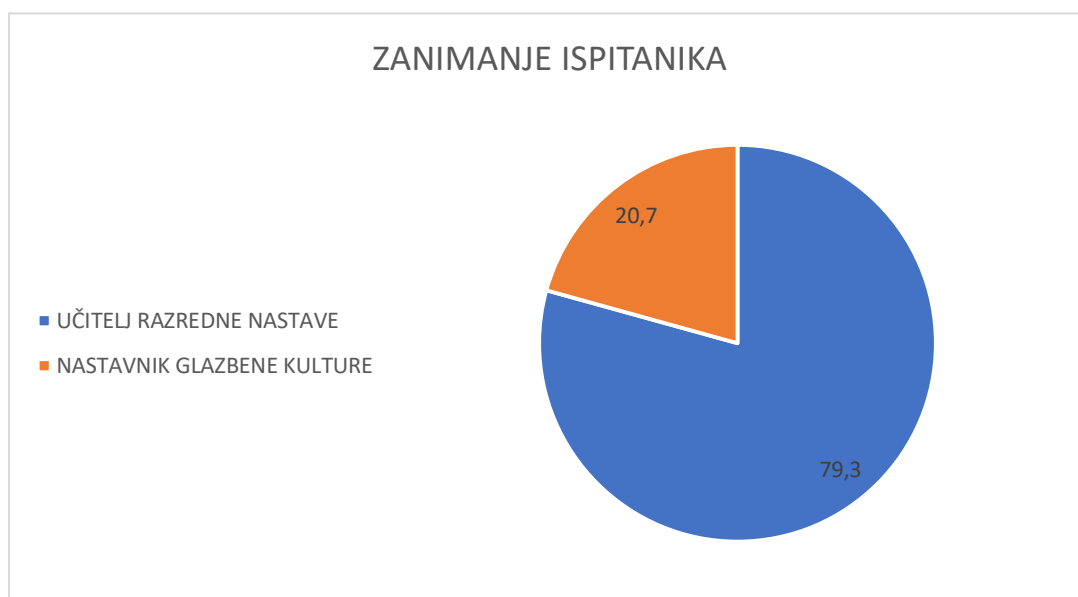
8.3. Uzorak

Istraživanje je provedeno na uzorku od 29 ispitanika, od toga 25 (86,2%) žena, 2 (6,9%) muškarca i 2 (6,9%) ispitanika koja se nisu izjasnila (Slika 3). Među ispitanicima su 23 (79,3%) učiteljice razredne nastave i 6 (20,7%) nastavnika glazbene kulture (Slika 4), odnosno 4 (66,7%) nastavnice glazbene kulture i 2 (33,3%) nastavnika glazbene kulture (Slika 5). Od ukupnog broja ispitanika dvoje nije napisalo svoju dob, a prosječna dob ispitanika je 49,26 godina. Od ukupnog broja ispitanika jedan ispitanik nije napisao godine radnog staža, a prosječne godine radnog staža su 24,71.

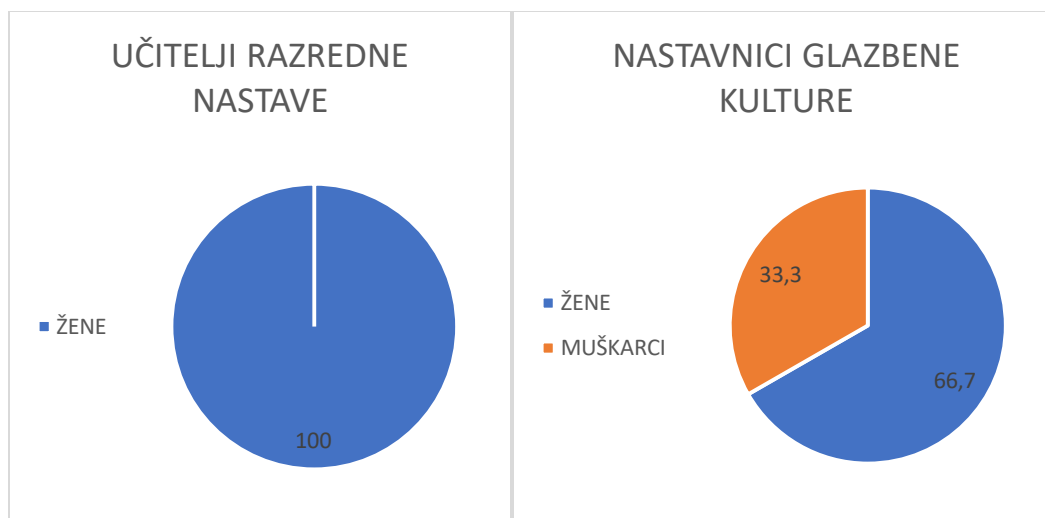
Istraživanje je provedeno u 5 škola Primorsko – goranske županije: Osnovna škola Ivana Gorana Kovačića Delnice, Osnovna škola Vladimira Gortana Rijeka, Osnovna škola Mrkopalj, Osnovna škola Rudolfa Strohala Lokve i Osnovna škola Ivanke Trohar Fužine.

Slika 3: **Spol ispitanika**

Slika 4: **Zanimanje ispitanika**

Slika 5: Zanimanje ispitanika – spol

8.4. Mjerni instrument

Za svrhu istraživanja primijenjen je jedan anketni upitnik koji su rješavali učitelji razredne nastave i nastavnici glazbene kulture. Upitnik je sastavljen od kratkog uvoda u kojem je naveden naslov diplomskog rada, opisano što se nastoji istražiti, u koju svrhu će se koristiti rezultati te cilj i svrha istraživanja. Nakon uvoda slijede osnovni podaci o ispitanicima: spol, dob, godine radnog staža i radno mjesto (učitelj/ica razredne nastave/predmetni nastavnik/ica). Upitnik se sastoji od ukupno 36 čestica.

Središnji dio upitnika sadrži 31 česticu. U ovim česticama koristi se skala procjene Likertovog tipa od 1 – u potpunosti se ne slažem do 5 – u potpunosti se slažem. U svakoj čestici ispitanici moraju zaokružiti jedan broj u svakoj čestici koji je u skladu s njihovim mišljenjem i stavom. Čestice su podijeljene u 3 skupine. Prva skupina čestica (1. - 10.) odnosi se na mišljenje ispitanika o darovitosti i darovitoj djeci. Druga skupina čestica (11. – 18.) odnosi se na mišljenje ispitanika o glazbenoj darovitosti i kompetencijama učitelja razredne nastave i nastavnika glazbene kulture u identifikaciji i radu s glazbeno darovitim učenicima. Treća skupina čestica (19. – 31.) odnosi se na mišljenje ispitanika o glazbeno darovitim učenicima i njihovim glazbenih sposobnostima.

Završni dio upitnika sastoji se od 5 čestica. Na prve dvije čestice (32. i 33.) ispitanici odgovaraju sa „da“ ili „ne“, a čestice se odnose na iskustvo u prepoznavanju darovitog djeteta i

glazbeno darovitog djeteta. Čestice 34. i 35. su povezane s česticom 33. te ispitanik odgovara na jednu od ovih čestica, ovisno o prethodnom odgovoru. Ako je ispitanik odgovorio s „da“ na 33. česticu odgovara na 34. česticu u kojoj navodi pokazatelje na temelju kojih je vršio identifikaciju glazbeno darovitog djeteta te ih ukratko objašnjava. Ako je ispitanik odgovorio s „ne“ na 33. česticu preskače 34. česticu i odgovara na 35. česticu u kojoj iznosi vlastiti stav o teškoćama u identificiranju glazbeno darovite djece. U 36. čestici svi ispitanici iznose prijedloge kriterija za identifikaciju glazbeno darovite djece i rada s glazbeno darovitim učenicima.

8.5. Postupak

Istraživanje je provedeno u 5 osnovnih škola na području Primorsko – goranske županije u svibnju 2019. godine. Istraživanje je provedeno u OŠ Ivana Gorana Kovačića Delnice, OŠ Vladimira Gortana Rijeka, OŠ Mrkopalj, OŠ Rudolfa Strohala Lokve i OŠ Ivanke Trohar Fužine. Prije provedbe istraživanja, u ovim školama, ravnatelj i ravnateljice, učitelji razredne nastave i nastavnici glazbene kulture obaviješteni su o svrsi i cilju istraživanja te načinu prikupljanja podataka. Svima koji su sudjelovali u ovom istraživanju naglašeno je da rezultati služe isključivo u svrhu pisanja diplomskog rada. Također, ispitanici su upoznati s anonimnosti i povjerljivosti podataka koje će iznijeti tijekom ispunjavanja upitnika.

Učitelji razredne nastave i nastavnici glazbene kulture rješavali su anketni upitnik za koji im je bilo potrebno vrijeme od desetak minuta, a koji ispituje njihove stavove o darovitosti, darovitim učenicima, glazbenoj darovitosti, glazbeno darovitim učenicima te identifikaciji glazbeno darovitih učenika.

Rezultati dobiveni u ovom istraživanju bit će dostupni na repozitoriju Učiteljskog fakulteta u Rijeci, a prema potrebi i želji ravnatelja, učitelja, nastavnika i/ili stručnih suradnika oni mogu biti javno prezentirani u školi.

U daljnjem tekstu učitelji razredne nastave i nastavnici glazbene kulture nazivat ćemo učitelji i nastavnici.

8.6. Rezultati i diskusija

Podaci su obrađeni u statističkom programu IBM SPSS Statistics 23. Za obradu podataka koristili smo metodu deskriptivne statistike, T - test, test bivarijatne korelacije i kvalitativnu analizu odgovora. Metodu deskriptivne statistike koristili smo kako bismo utvrdili zastupljenost odgovora ispitanika na sve čestice u anketnom upitniku. T – test smo koristili kako bi utvrdili razlike i/ili sličnosti u stavovima učitelja i nastavnika o darovitosti, glazbenoj darovitosti i glazbeno darovitim učenicima s obzirom na zanimanje ispitanika. Test bivarijatne korelacije koristili smo kako bi utvrdili svaku povezanost varijabli dobi i radnog staža s varijablama stavova o darovitosti, glazbenoj darovitosti i glazbeno darovitim učenicima. Za analizu završnog dijela upitnika koristili smo kvalitativnu analizu odgovora.

DESKRIPTIVNA STATISTIKA

Tablica 5: Deskriptivna statistika prikaza rezultat stavova učitelja razredne nastave i nastavnika glazbene kulture o darovitosti

1. Darovita su ona djeca koja imaju visoke sposobnosti u školskom postignuću.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	2	5	3,38	1,115
2. Darovita djeca se brže prilagođavaju i sretnija su od prosječne djece.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	1	4	2,69	,930
3. Darovitost u bilo kojem području uvjetovana je visokim kvocijentom inteligencije.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	1	5	2,90	,976
4. Darovitost je u potpunosti rezultat velikog truda i rada.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	1	4	2,66	,936
5. Darovitost je potpuno urođena.				
N	MIN	MAX	AS	SD

29	2	5	3,72	,841
6. Djeca darovita za školska postignuća imaju opće intelektualne sposobnosti koje im omogućavaju da budu darovita u svim školskim predmetima.				
N	MIN	MAX	AS	SD
28	1	4	2,544	,881
7. Iznimno darovita djeca često su socijalno izolirana i nesretna.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	2	5	3,31	1,004
8. Sva su djeca darovita.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	1	5	2,86	1,187
9. Darovita djeca počinju ovladavati nekim područjima znatno prije prosjeka svoje dobne skupine.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	2	5	4,21	,726
10. Darovita djeca su međusobno različita.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	1	5	4,24	,921

Učitelji i nastavnici *niti se slažu niti se ne slažu* (AS=3,38) s tvrdnjom da su darovita ona djeca koja imaju visoke sposobnosti u školskom postignuću. Raspon odgovora na ovu tvrdnju pruža se od 2 (ne slažem se – 8 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem – 6 odgovora). Mišljenje učitelja i nastavnika podijeljeno je oko tvrdnje da se darovita djeca brže prilagođavaju i da su sretnija od prosječne djece (AS=2,69). Raspon odgovora na ovu tvrdnju pruža se od 1 (u potpunosti se ne slažem - 2 odgovora) do 4 (slažem se - 7 odgovora) što znači da se niti jedan od ispitanika nije izjasnio u potpunosti se slažem. Također učitelji i nastavnici *niti se slažu niti se ne slažu* (AS=2,90) s tvrdnjom da je darovitost u bilo kojem uvjetovana visokim kvocijentom inteligencije. Raspon odgovora na ovu tvrdnju pruža se od 1 (u potpunosti se ne slažem - 2 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 1 odgovor). Slične rezultate dobili smo i na 4. čestici gdje se ispitanici *niti slažu niti ne slažu* (AS=2,66) s tvrdnjom da je darovitost u potpunosti rezultat velikog truda i rada,

iako više naginju ne slaganjem s ovom tvrdnjom. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 1 (u potpunosti se ne slažem - 2 odgovora) do 4 (slažem se - 6 odgovora) što znači da se niti jedan ispitanik u potpunosti ne slaže s ovom tvrdnjom. Učitelji i nastavnici *slažu se* (AS=3,72) s tvrdnjom da je darovitost u potpunosti urođena, iako su blizu tome da se *niti slažu niti ne slažu* s ovom tvrdnjom. Raspon odgovora na ovu tvrdnju pruža se od 2 (ne slažem se - 4 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 4 odgovora) što znači da se niti jedan ispitanik *u potpunosti ne slaže* s ovom tvrdnjom. Mišljenje učitelja i nastavnika veoma je podijeljeno na 6. čestici što se može vidjeti i prema aritmetičkoj sredini (AS=2,544). Aritmetička sredina odgovora pokazuje da su ispitanici prema odgovorima koje su dali na granici između *ne slažem se* i *niti se slažem niti se ne slažem* s tvrdnjom da djeca darovita za školska postignuća imaju opće intelektualne sposobnosti koje im omogućavaju da budu darovita u svim školskim predmetima. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 1 (u potpunosti se ne slažem - 3 odgovora) do 4 (slažem se - 4 odgovora) što znači da se niti jedan ispitanik u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom. Ispitanici se *niti ne slažu niti slažu* (AS=3,31) s tvrdnjom da su iznimno darovita djeca često izolirana i nesretna. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 2 (ne slažem se - 7 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 5 odgovora). Također, ispitanici se *niti ne slažu niti slažu* (AS=2,86) s tvrdnjom da su sva djeca darovita. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 1 (u potpunosti se ne slažem - 2 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 4 odgovora). Učitelji i nastavnici *se slažu* (AS=4,21) s tvrdnjom da darovita djeca počinju ovladavati nekim područjima znatno prije prosjeka svoje dobne skupine. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 2 (ne slažem se - 1 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 10 odgovora) što znači da se niti jedan ispitanik u potpunosti *ne slaže* s ovom tvrdnjom. Također, ispitanici *se slažu* (AS=4,24) s tvrdnjom da su darovita djeca međusobno različita. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 1 (u potpunosti se ne slažem - 1 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 12 odgovora).

Upravo zbog toga što su darovita djeca međusobno različita tj. nisu homogena skupina dobili smo ovakve rezultate koji pokazuju da se ispitanici u većini čestica iz 1. skupine *niti ne slažu niti slažu* s tvrdnjom. Svaki učitelj i nastavnik ima vlastito iskustvo, u radu s darovitim učenicima, koje se razlikuje od iskustva drugih učitelja i nastavnika. Ovim rezultatima niti je

potvrđena niti je opovrgnuta prva hipoteza: učitelji i nastavnici posjeduju osnovno znanje o darovitim učenicima.

Tablica 6: Deskriptivna statistika prikaza rezultat stavova učitelja razredne nastave i nastavnika glazbene kulture o glazbenoj darovitosti

11. Učitelji razredne nastave/nastavnici glazbene kulture raspolažu s dovoljnom količinom znanja o glazbenoj darovitosti.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	1	5	3,28	1,066
12. Učitelji razredne nastave/nastavnici glazbene kulture upućeni su u prepoznavanje vanjskih znakova glazbene darovitosti (mašta, inteligencija, znatiželja).				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	2	5	3,79	,726
13. Glazbena darovitost primijeti se odmah u prvom razredu osnovne škole.				
N	MIN	MAX	AS	SD
28	3	5	4,11	,786
14. S glazbeno darovitom djecom lako je raditi.				
N	MIN	MAX	AS	SD
28	1	5	3,71	1,117
15. Dobre glazbene sposobnosti učitelja/nastavnika doprinijet će glazbenoj uspješnosti učenika.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	3	5	4,45	,632
16. Važno je identificirati glazbeno darovito dijete već u prvom razredu.				
N	MIN	MAX	AS	SD
28	3	5	4,18	,819
17. Osnovnoškolski učitelj glazbeno darovitim učenicima može pružiti dostatno obrazovanje.				
N	MIN	MAX	AS	SD

28	2	5	3,36	,989
18. Glazbeno daroviti učenici trebaju se usmjeriti na edukaciju ili rad izvan škole ili glazbenu školu.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	2	5	4,48	,688

Učitelji i nastavnici *niti se slažu niti se ne slažu* (AS=3,28) s tvrdnjom da učitelji razredne nastave/nastavnici glazbene kulture raspolažu s dovoljnom količinom znanja o glazbenoj darovitosti. Raspon odgovora na ovu tvrdnju pruža se od 1 (u potpunosti se ne slažem – 1 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem – 3 odgovora). Ispitanici *se slažu* (AS=3,79) s tvrdnjom da su učitelji razredne nastave/nastavnici glazbene kulture upućeni u prepoznavanje vanjskih znakova glazbene darovitosti (mašta, inteligencija, znatiželja). Raspon odgovora na ovu tvrdnju pruža se od 2 (ne slažem se - 1 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 4 odgovora) što znači da se niti jedan ispitanik *u potpunosti ne slaže* s ovom tvrdnjom. Također, učitelji i nastavnici *se slažu* (AS=4,11) da se glazbena darovitost primijeti odmah u prvom razredu osnovne škole. Raspon odgovora za ovu tvrdnju se pruža od 3 (niti se slažem niti se ne slažem - 7 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 10 odgovora). Možemo primijetiti kako se većina ispitanika slaže s ovom tvrdnjom, a manjina je neodlučna. Ispitanici *se slažu* (AS=3,71) s tvrdnjom da je s glazbeno darovitim djecom lako raditi. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 1 (u potpunosti se ne slažem - 1 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 8 odgovora). Zanimljivo je da se ispitanici gotovo u potpunosti slažu (AS=4,45) s tvrdnjom da će dobre glazbene sposobnosti učitelja/nastavnika doprinijeti glazbenoj uspješnosti učenika. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 3 (niti se slažem niti se ne slažem - 2 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 15 odgovora). Kao i kod 13. čestice imamo situaciju da nema ispitanika koji se ne slaže s ovom tvrdnjom. Također, istu situaciju imamo u sljedećoj čestici. Ispitanici *se slažu* (AS=4,18) s tvrdnjom da je glazbeno darovito dijete važno identificirati već u prvom razredu. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 3 (niti se slažem niti se ne slažem - 7 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 12 odgovora). Učitelji i nastavnici *niti se slažu niti se ne slažu* (AS=3,36) s tvrdnjom da osnovnoškolski učitelj glazbeno darovitim učenicima može pružiti dostatno obrazovanje. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 2 (ne slažem se - 6 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem -

4 odgovora). Ispitanici se gotovo u potpunosti slažu (AS=4,48) s tvrdnjom da se glazbeno daroviti učenici trebaju usmjeriti na edukaciju ili rad izvan škole ili glazbenu školu. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 2 (ne slažem se - 1 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 16 odgovora).

Kao i u prethodnoj skupini čestica odgovori su većinom očekivani. Zadovoljni smo što su učitelji i nastavnici svjesni važnosti identificiranja glazbeno darovitih učenika već u prvom razredu osnovne škole. Također, važno je da smatraju važnim usmjeravanje glazbeno darovitih učenika na edukaciju ili rad izvan škole ili glazbenu školu. Ovim rezultatima je potvrđena četvrta hipoteza: učitelji i nastavnici smatraju važnim pravovremenu identifikaciju glazbeno darovite djece.

Tablica 7: Deskriptivna statistika prikaza rezultat stavova učitelja razredne nastave i nastavnika glazbene kulture o glazbeno darovitim učenicima

19. Glazbeno darovit učenik aktivan je u nastavi glazbene kulture.				
N	MIN	MAX	AS	SD
28	2	5	4,21	,833
20. Glazbeno darovit učenik lako pamti melodiju.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	4	5	4,62	,494
21. Glazbeno darovit učenik intonativno čisto pjeva.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	2	5	4,34	,769
22. Glazbeno darovit učenik estetski lijepo oblikuje glazbenu frazu.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	3	5	4,21	,675
23. Glazbeno darovit učenik nije motiviran za vježbanje, izbjegava vježbanje.				
N	MIN	MAX	AS	SD
28	2	5	2,64	,780
24. Glazbeno darovit učenik ima sposobnost bržeg pamćenja, prepoznavanja i reprodukcije glazbenih motiva (kratkih melodija).				

N	MIN	MAX	AS	SD
29	3	5	4,48	,574
25. Glazbeno darovit učenik ima sposobnost sviranja po sluhu.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	2	5	4,24	,786
26. Glazbeno darovit učenik posjeduje sposobnost improviziranja u glazbi.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	3	5	4,31	,712
27. Glazbeno darovit učenik na satu glazbene kulture je nemiran.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	1	5	2,76	,912
28. Glazbeno darovit učenik iskazuje želju za pjevanjem.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	3	5	3,76	,689
29. Glazbeno darovit učenik iskazuje želju za sviranjem.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	3	5	3,79	,620
30. Glazbeno darovit učenik ima sposobnost reprodukcije ritma.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	3	5	4,21	,620
31. Glazbeno darovit učenik ima sposobnost skladanja tj. stvaranja vlastitih ritmova i melodija.				
N	MIN	MAX	AS	SD
29	3	5	3,90	,557

Učitelji i nastavnici *se slažu* (AS=4,21) s tvrdnjom da je glazbeno darovit učenik aktivan na satu glazbene kulture. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 2 (ne slažem se – 1 odgovor) do 5 (u potpunosti se slažem – 12 odgovora). Ispitanici *se u potpunosti slažu* (AS=4,62) s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik lako pamti melodiju. Raspon odgovora ovu tvrdnju proteže se od 4 (slažem se - 11 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 18 odgovora). Niti jedan ispitanik nije na

ovo pitanje odgovorio s neslaganjem ili niti se slažem niti se ne slažem. Možemo zaključiti da su učitelji i nastavnici složni oko činjenice da glazbeno darovit učenik lako pamti melodiju, što i jest jedan od pokazatelja darovitosti. Također, ispitanici *se slažu* (AS=4,34) s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik intonativno čisto pjeva. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 2 (ne slažem se - 1 odgovor) do 5 (u potpunosti se slažem - 14 odgovora). Ispitanici *se slažu* (AS=4,21) i s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik estetski lijepo oblikuje glazbenu frazu. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 3 (niti se slažem niti se ne slažem - 4 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 10 odgovora). Smatramo pozitivnim što niti jedan ispitanik nije izrazio ne slaganje ili potpuno ne slaganje s ovom tvrdnjom. Učitelji i nastavnici *niti se slažu niti se ne slažu* (AS=2,64), iako aritmetička sredina naginje ne slaganju, s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik nije motiviran za vježbanje, izbjegava vježbanje. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 2 (ne slažem se - 14 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 1 odgovor). Ispitanici se gotovo u potpunosti slažu (AS=4,48) s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik ima sposobnost bržeg pamćenja, prepoznavanja i reprodukcije glazbenih motiva (kratkih melodija). Raspon odgovora za ovu tvrdnju se pruža od 3 (niti se slažem niti se ne slažem - 1 odgovor) do 5 (u potpunosti se slažem - 13 odgovora). Kod ove čestice se ponavlja situacija kada niti jedan ispitanik nije iskazao ne slaganje ili potpuno ne slaganje s ovom tvrdnjom. Učitelji i nastavnici *se slažu* (AS=4,24) s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik ima sposobnost sviranja po sluhu. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 2 (ne slažem se - 1 odgovor) do 5 (u potpunosti se slažem - 11 odgovora). Također, ispitanici smatraju tj. *slažu se* (AS=4,31) s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik posjeduje sposobnost improviziranja u glazbi. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 3 (niti se slažem niti se ne slažem - 4 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 10 odgovora) što znači da niti jedan ispitanik nije iskazao ne slaganje ili potpuno ne slaganje s ovom tvrdnjom. Učitelji i nastavnici *niti se slažu niti se ne slažu* (AS=2,76) s tvrdnjom da je glazbeno darovit učenik na satu glazbene kulture nemiran. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 1 (u potpunosti se ne slažem - 3 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 1 odgovor). Ovakav rezultat možemo pripisati različitim iskustvima učitelja i nastavnika u radu s glazbeno darovitim učenicima i njihovom pristupu u radu s njima. Učitelji koji nisu uspjeli zadovoljiti potrebe glazbeno darovitog djeteta na satu glazbene kulture zasigurno su imali iskustvo nemirnog učenika na satu. Ispitanici *se slažu* (AS=3,76) s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik iskazuje želju za pjevanjem. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 3 (niti se slažem niti se ne slažem - 11 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 4 odgovora). Također, ispitanici se u istoj

mjeri *slažu* (AS=3,79) s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik iskazuje želju za sviranjem. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 3 (niti se slažem niti se ne slažem - 9 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 9 odgovora). Učitelji i nastavnici iskazuju slaganje (AS=4,21) s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik ima sposobnost reprodukcije ritma. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 3 (niti se slažem niti se ne slažem - 3 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 9 odgovora). Ispitanici *se slažu* (AS=3,90) i s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik ima sposobnost skladanja tj. stvaranja vlastitih ritmova i melodija. Raspon odgovora za ovu tvrdnju pruža se od 3 (niti se slažem niti se ne slažem - 5 odgovora) do 5 (u potpunosti se slažem - 3 odgovora). Možemo vidjeti kako u posljednje četiri čestice 3. skupine niti jedan ispitanik nije iskazao ne slaganje ili potpuno ne slaganje s ovim tvrdnjama.

T-TEST

T-testom htjeli smo utvrditi postoji li razlika u stavovima o darovitosti, glazbenoj darovitosti i glazbeno darovitim učenicima s obzirom na radno mjesto ispitanika tj. zanimalo nas je postoje li razlike u stavovima između učitelja razredne nastave i nastavnika glazbene kulture. Smatramo važnim ustanoviti eventualne razlike kako bi saznali tko posjeduje više znanja o darovitosti, glazbenoj darovitosti i glazbeno darovitim učenicima te gdje se učitelji i nastavnici razilaze u stavovima.

Tablica 8: T-test – razlike u odgovorima učitelja i nastavnika za prvu skupinu čestica

	Levenov test homogenosti varijanci		t-test						
	<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean difference</i>	<i>Std. error difference</i>	95% Confidence Interval od the Difference	
								<i>Lower</i>	<i>Uper</i>
Darovita su ona djeca koja imaju visoke sposobnosti u školskom postignuću.	,486	,492	-1,125 -1,228	27 8,852	,270 ,251	-,572 -,572	,509 ,466	-1,617 -1,630	,472 ,485

Darovita djeca se brže prilagođavaju i sretnija su od prosječne djece.	1,520	,228	,067 ,055	27 6,430	,947 ,958	,029 ,029	,434 ,527	-,862 -1,240	,920 1,298
Darovitost u bilo kojem području uvjetovana je visokim kvocijentom inteligencije.	3,923	,058	,175 ,127	27 5,894	,862 ,903	,080 ,080	,456 ,626	-,855 -1,460	1,014 1,619
Darovitost je u potpunosti rezultat velikog truda i rada.	,290	,595	-,033 -,031	27 7,289	,974 ,976	-,014 -,014	,437 ,464	-,911 -1,104	,882 1,075
Darovitost je potpuno urođena.	1,309	,263	,185 ,255	27 14,364	,855 ,802	,072 ,072	,392 ,284	-,732 -,536	,877 ,681
Djeca darovita za školska postignuća imaju opće intelektualne sposobnosti koje im omogućavaju da budu darovita u svim školskim predmetima.	,960	,336	1,165 1,296	26 9,343	,255 ,226	,470 ,470	,403 ,363	-,359 -,346	1,298 1,285
Iznimno darovita djeca često su socijalno izolirana i nesretna.	,356	,556	-,976 -1,129	27 9,757	,338 ,286	-,449 -,449	,461 ,398	-1,394 -1,339	,496 ,440
Sva su djeca darovita.	2,444	,130	-,314 -,242	27 6,113	,756 ,817	-,174 -,174	,553 ,719	-1,309 -1,925	,961 1,577
Darovita djeca počinju ovladavati	,372	,547	-,472 -,599	27 11,733	,640 ,560	-,159 -,159	,338 ,266	-,852 -,740	,533 ,422

nekim područjima znatno prije prosjeka svoje dobne skupine.									
Darovita djeca su međusobno različita.	,709	,407	-1,298 -1,837	27 15,420	,205 ,085	-,536 -,536	,413 ,292	-1,384 -1,157	,312 ,084

U 1. skupini čestica nije dobivena statistički značajna razlika za niti jednu česticu.

Tablica 9: T-test – razlike u odgovorima učitelja i nastavnika za drugu skupinu čestica

	Levenov test homogenost i varijanci		t-test						
	<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean difference</i>	<i>Std. error difference</i>	95% Confidence Interval od the Difference	
								<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
Učitelji razredne nastave / nastavnici glazbene kulture raspolažu s dovoljnom količinom znanja o glazbenoj darovitosti.	,142	,709	,277 ,297	27 8,626	,784 ,773	,138 ,138	,497 ,463	-,882 -,916	1,157 1,192
Učitelji razredne nastave / nastavnici glazbene kulture upućeni su u prepoznavanje	,036	,851	1,115 1,350	27 10,626	,275 ,205	,370 ,370	,331 ,274	-,310 -,235	1,049 ,975

vanjskih znakova glazbene darovitosti (mašta, inteligencija, znatiželja).									
Glazbena darovitost primijeti se odmah u prvom razredu osnovne škole.	3,734	,064	1,592 1,256	26 6,252	,123 ,254	,561 ,561	,352 ,446	-,163 -,521	1,284 1,642
S glazbeno darovitim djecom lako je raditi.	,228	,637	,523 ,493	26 7,402	,606 ,636	,273 ,273	,522 ,553	-,800 -1,021	1,345 1,566
Dobre glazbene sposobnosti učitelja /nastavnika doprinijet će glazbenoj uspješnosti učenika.	,627	,435	-,221 -,248	27 9,237	,826 ,809	-,065 -,065	,295 ,263	-,670 -,657	,539 ,527
Važno je identificirati glazbeno darovito dijete već u prvom razredu.	,975	,333	1,173 1,240	26 8,612	,251 ,248	,439 ,439	,375 ,354	-,331 -,368	1,209 1,246
Osnovnoškolski učitelj glazbeno darovitim učenicima može pružiti dostatno obrazovanje.	,203	,656	-1,878 -1,956	26 8,422	,072 ,084	-,818 -,818	,436 ,418	-1,714 -1,775	,077 ,138
Glazbeno daroviti učenici trebaju se usmjeriti na edukaciju ili rad izvan škole ili glazbenu školu.	,714	,405	-,729 -,893	27 10,861	,472 ,391	-,232 -,232	,318 ,260	-,884 -,804	,420 ,341

U 2. skupini čestica nije dobivena statistički značajna razlika za niti jednu česticu.

Tablica 10: T-test – razlike u odgovorima učitelja i nastavnika za treću skupinu čestica

	Levenov test homogenosti varijanci		t-test						
	<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean difference</i>	<i>Std. error difference</i>	95% Confidence Interval of the Difference	
								<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
Glazbeno darovit učenik aktivan je u nastavi glazbene kulture.	,715	,405	-1,150 -1,541	26 9,080	,261 ,157	-,470 -,470	,408 ,305	-1,309 -1,158	,370 ,219
Glazbeno darovit učenik lako pamti melodiju.	,322	,575	-,252 -,247	27 7,630	,803 ,812	-,058 -,058	,230 ,235	-,530 -,605	,414 ,489
Glazbeno darovit učenik intonativno čisto pjeva.	,750	,394	-,548 -,694	27 11,687	,588 ,501	-,196 -,196	,357 ,282	-,928 -,811	,537 ,420
Glazbeno darovit učenik estetski lijepo oblikuje glazbenu frazu.	,565	,459	-,508 -,617	27 10,677	,615 ,550	-,159 -,159	,314 ,258	-,803 -,730	,484 ,411
Glazbeno darovit učenik nije motiviran za vježbanje, izbjegava vježbanje.	2,525	,124	-2,721 -1,996	26 5,937	,011 ,093	-,879 -,879	,323 ,440	-1,543 -1,959	-,215 ,201
Glazbeno darovit učenik ima sposobnost	,275	,604	-,081 -,085	27 8,349	,936 ,934	-,022 -,022	,268 ,256	-,572 -,607	,528 ,563

bržeg pamćenja, prepoznavanja i reprodukcije glazbenih motiva (kratkih melodija).									
Glazbeno darovit učenik ima sposobnost sviranja po sluhu.	,485	,492	-,902 -1,151	27 11,890	,375 ,272	-,326 -,326	,362 ,283	-1,068 -,944	,416 ,292
Glazbeno darovit učenik posjeduje sposobnost improviziranja u glazbi.	,184	,671	,548 ,531	27 7,528	,588 ,611	,181 ,181	,331 ,341	-,497 -,615	,860 ,977
Glazbeno darovit učenik na satu glazbene kulture je nemiran.	,316	,579	-,221 -,257	27 9,784	,826 ,803	-,094 -,094	,426 ,367	-,967 -,915	,779 ,726
Glazbeno darovit učenik iskazuje želju za pjevanjem.	,018	,894	-,293 -,278	27 7,342	,772 ,789	-,094 -,094	,321 ,339	-,754 -,889	,565 ,700
Glazbeno darovit učenik iskazuje želju za sviranjem.	,120	,731	,554 ,636	27 9,619	,584 ,540	,159 ,159	,288 ,251	-,431 -,402	,750 ,721
Glazbeno darovit učenik ima sposobnost reprodukcije ritma.	1,929	,176	-,554 -,450	27 6,359	,584 ,668	-,159 -,159	,288 ,354	-,750 -1,015	,431 ,696
Glazbeno darovit učenik ima sposobnost	1,621	,214	,307 ,245	27 6,272	,761 ,814	,080 ,080	,260 ,326	-,453 -,708	,621 ,868

skladanja tj. stvaranja vlastitih ritmova i melodija.									
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

U 3. skupini čestica statistički značajna razlika dobivena je na 23. čestici: glazbeno darovit učenik nije motiviran za vježbanje, izbjegava vježbanje. U Levenovom testu homogenosti varijanci $F=2,525$, a $p=0,124>0,05$ stoga gledamo gornji red. Iz tablice iščitavamo $t=-2,721$, a $p(\text{Sig. 2 – tailed})=0,011<0,05$. P nam pokazuje da je t statistički značajan, nultu hipotezu odbacujemo i zaključujemo da postoje razlike u odgovorima između učitelja razredne nastave i nastavnika glazbene kulture u slaganju s tvrdnjom „glazbeno darovit učenik nije motiviran za vježbanje, izbjegava vježbanje“. Aritmetičke sredine nam govore da se nastavnici glazbene kulture ($M=3,33$) više slažu s tvrdnjom „glazbeno darovit učenik nije motiviran za vježbanje, izbjegava vježbanje“ od učitelja razredne nastave ($M=2,45$).

Možemo zaključiti kako ne postoje značajne razlike u stavovima učitelja i nastavnika o darovitosti, glazbenoj darovitosti i glazbeno darovitim učenicima.

TEST BIVARIJATNE KORELACIJE

Testom bivarijatne korelacije htjeli smo utvrditi postoji li povezanost varijabli dob i godine radnog staža s česticama iz 3 skupine koje se odnose na stavove o darovitosti, glazbenoj darovitosti i glazbeno darovitim učenicima.

Tablica 11: **Test bivarijatne korelacije – povezanost varijable dob i prve skupine čestica**

	DOB ISPITANIKA		
	Pearson Corellation	Sig. (2-tailed)	N
Darovita su ona djeca koja imaju visoke sposobnosti u školskom postignuću.	-,075	,711	27
Darovita djeca se brže prilagođavaju i	,480*	,011	27

sretnija su od prosječne djece.			
Darovitost u bilo kojem području uvjetovana je visokim kvocijentom inteligencije.	,111	,581	27
Darovitost je u potpunosti rezultat velikog truda i rada.	,097	,630	27
Darovitost je potpuno urođena.	,360	,065	26
Djeca darovita za školska postignuća imaju opće intelektualne sposobnosti koje im omogućavaju da budu darovita u svim školskim predmetima.	,416*	,034	26
Iznimno darovita djeca često su socijalno izolirana i nesretna.	-,334	,088	27
Sva su djeca darovita.	-,225	,260	27
Darovita djeca počinju ovladavati nekim područjima znatno prije prosjeka svoje dobne skupine.	-,269	,175	27
Darovita djeca su međusobno različita.	-,298	,131	27

U 1. skupini čestica koje se odnose na stavove učitelja i nastavnika o darovitosti statistički značajna razlika dobivena je na dvije čestice.

Prva statistički značajna razlika dobivena je u korelaciji dobi ispitanika s česticom: darovita djeca se brže prilagođavaju i sretnija su od prosječne djece. Pearsonov koeficijent korelacije iznosi 0,480 što prema Guilfordovoj tablici znači da je korelacija pozitivna i umjerena. Test bivarijatne korelacije nam je na ove dvije čestice pokazao da što su ispitanici stariji to se više slažu s tvrdnjom da se darovita djeca brže prilagođavaju i da su sretnija od prosječne djece.

Druga statistički značajna razlika u ovoj skupini čestica dobivena je u korelaciji dobi ispitanika s česticom: djeca darovita za školska postignuća imaju opće intelektualne sposobnosti koje im omogućavaju da budu darovita u svim školskim predmetima. Pearsonov koeficijent korelacije iznosi 0,416 što prema Guilfordovoj tablici znači da je korelacija pozitivna i umjerena. Test bivarijatne korelacije nam je na ove dvije čestice pokazao da što su ispitanici stariji to se više slažu s tvrdnjom da djeca darovita za školska postignuća imaju opće intelektualne sposobnosti koje im omogućavaju da budu darovita u svim školskim predmetima.

Tablica 12: Test bivarijatne korelacije – povezanost varijable dob i druge skupine čestica

	DOB ISPITANIKA		
	Pearson Corellation	Sig. (2-tailed)	N
Učitelji razredne nastave/nastavnici glazbene kulture raspolažu s dovoljnom količinom znanja o glazbenoj darovitosti.	,237	,234	27
Učitelji razredne nastave/nastavnici glazbene kulture upućeni su u prepoznavanje vanjskih znakova glazbene darovitosti (mašta, inteligencija, znatiželja).	,261	,189	27
Glazbena darovitost primijeti se odmah u	,427*	,030	26

prvom razredu osnovne škole.			
S glazbeno darovitim djecom lako je raditi.	,636**	,000	26
Dobre glazbene sposobnosti učitelja/nastavnika doprinijet će glazbenoj uspješnosti učenika.	,099	,063	26
Važno je identificirati glazbeno darovito dijete već u prvom razredu.	,370	,063	26
Osnovnoškolski učitelj glazbeno darovitim učenicima može pružiti dostatno obrazovanje.	-,045	,826	26
Glazbeno daroviti učenici trebaju se usmjeriti na edukaciju ili rad izvan škole ili glazbenu školu.	,287	,146	27

U 2. skupini čestica koje se odnose na stavove učitelja i nastavnika o glazbenoj darovitosti statistički značajna razlika dobivena je na dvije čestice.

Prva statistički značajna razlika dobivena je u korelaciji dobi ispitanika s česticom: glazbena darovitost primijeti se odmah u prvom razredu osnovne škole. Pearsonov koeficijent

korelacije iznosi 0,427 što prema Guilfordovoj tablici znači da je korelacija pozitivna i umjerena. Dakle, što su ispitanici stariji to se više slažu s tvrdnjom da se glazbena darovitost primijeti odmah u prvom razredu osnovne škole.

Druga statistički značajna razlika u ovoj skupini čestica dobivena je u korelaciji dobi ispitanika s česticom: s glazbeno darovitom djecom lako je raditi. Pearsonov koeficijent korelacije iznosi 0,636 što prema Guilfordovoj tablici znači da je korelacija pozitivna i umjerena. Test bivarijatne korelacije nam je na ove dvije čestice pokazao da što su ispitanici stariji to se više slažu s tvrdnjom da je s glazbeno darovitom djecom lako raditi.

Tablica 13: Test bivarijatne korelacije – povezanost varijable dob i treće skupine čestica

	DOB ISPITANIKA		
	Pearson Corellation	Sig. (2-tailed)	N
Glazbeno darovit učenik aktivan je u nastavi glazbene kulture.	-,156	,446	26
Glazbeno darovit učenik lako pamti melodiju.	,189	,344	27
Glazbeno darovit učenik intonativno čisto pjeva.	,100	,619	27
Glazbeno darovit učenik estetski lijepo oblikuje glazbenu frazu	,106	,598	27
Glazbeno darovit učenik nije motiviran za vježbanje, izbjegava vježbanje.	-,490**	,009	27

Glazbeno darovit učenik ima sposobnost bržeg pamćenja, prepoznavanja i reprodukcije glazbenih motiva (kratkih melodija).	,052	,798	27
Glazbeno darovit učenik ima sposobnost sviranja po sluhu.	-,029	,885	27
Glazbeno darovit učenik posjeduje sposobnost improviziranja u glazbi.	,440*	,022	27
Glazbeno darovit učenik na satu glazbene kulture je nemiran.	-,305	,122	27
Glazbeno darovit učenik iskazuje želju za pjevanjem.	,279	,159	27
Glazbeno darovit učenik iskazuje želju za sviranjem.	,302	,126	27
Glazbeno darovit učenik ima sposobnost reprodukcije ritma.	,132	,513	27

Glazbeno darovit učenik ima sposobnost skladanja tj. stvaranja vlastitih ritmova i melodija.	,359	,066	27
--	------	------	----

U 3. skupini čestica koje se odnose na stavove učitelja i nastavnika o glazbeno darovitim učenicima statistički značajna razlika dobivena je na dvije čestice.

Prva statistički značajna razlika dobivena je u korelaciji dobi ispitanika s česticom: glazbeno darovit učenik nije motiviran za vježbanje, izbjegava vježbanje. Pearsonov koeficijent korelacije iznosi - 0,490 što prema Guilfordovoj tablici znači da je korelacija negativna i umjerena. Dakle, što su ispitanici stariji to se manje slažu s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik nije motiviran za vježbanje, odnosno izbjegava vježbanje.

Druga statistički značajna razlika dobivena je u korelaciji dobi ispitanika s česticom glazbeno darovit učenik posjeduje sposobnost improviziranja u glazbi. Pearsonov koeficijent korelacije iznosi 0,440 što prema Guilfordovoj tablici znači da je korelacija pozitivna i umjerena. Test bivarijatne korelacije na ove dvije čestice govori nam da što su ispitanici stariji to se više slažu s tvrdnjom da glazbeno darovit učenik posjeduje sposobnost improviziranja u glazbi.

Testom bivarijatne korelacije povezali smo i godine radnog staža s česticama koje ispituju stavove učitelja i nastavnika o darovitosti, glazbenoj darovitosti i glazbeno darovitim učenicima. Rezultate smo dobili slične kao u korelaciji dobi ispitanika i ovih čestica. Statistički značajnu razliku dobili smo u korelaciji godina radnog staža i sljedećih čestica: Darovita djeca se brže prilagođavaju i sretnija su od prosječne djece, Glazbena darovitost primijeti se odmah u prvom razredu osnovne škole, S glazbeno darovitom djecom lako je raditi, Glazbeno darovit učenik nije motiviran za vježbanje, izbjegava vježbanje i Glazbeno darovit učenik posjeduje sposobnost improviziranja u glazbi. Različiti rezultat smo dobili samo kod čestice „Djeca darovita za školska postignuća imaju opće intelektualne sposobnosti koje im omogućavaju da budu darovita u svim školskim predmetima“ kod koje smo u korelaciji dobi ispitanika i ove čestice dobili statistički značajnu razliku, a u korelaciji godina radnog staža i ove čestice nismo.

Tablica 14: **Test bivarijatne korelacije – povezanost varijable godine radnog staža i prve skupine čestica**

	GODINE RADNOG STAŽA		
	Pearson Corellation	Sig. (2-tailed)	N
Darovita su ona djeca koja imaju visoke sposobnosti u školskom postignuću.	-,176	,370	28
Darovita djeca se brže prilagođavaju i sretnija su od prosječne djece.	,408*	,031	28
Darovitost u bilo kojem području uvjetovana je visokim kvocijentom inteligencije.	,043	,826	28
Darovitost je u potpunosti rezultat velikog truda i rada.	,101	,607	28
Darovitost je potpuno urođena.	,340	,077	28
Djeca darovita za školska postignuća imaju opće intelektualne sposobnosti koje im omogućavaju da budu darovita u svim školskim predmetima.	,369	,058	27
Iznimno darovita djeca često su socijalno izolirana i nesretna.	-,336	,080	28
Sva su djeca darovita.	-,121	,290	28
Darovita djeca počinju ovladavati nekim područjima znatno prije prosjeka svoje dobne skupine.	-,290	,134	28

Darovita djeca su međusobno različita.	-,364	,057	28
--	-------	------	----

Tablica 15: **Test bivarijatne korelacije – povezanost varijable godine radnog staža i druge skupine čestica**

	GODINE RADNOG STAŽA		
	Pearson Corellation	Sig. (2-tailed)	N
Učitelji razredne nastave/nastavnici glazbene kulture raspolažu s dovoljnom količinom znanja o glazbenoj darovitosti.	,155	,430	28
Učitelji razredne nastave/nastavnici glazbene kulture upućeni su u prepoznavanje vanjskih znakova glazbene darovitosti (mašta, inteligencija, znatiželja).	,170	,387	28
Glazbena darovitost primijeti se odmah u prvom razredu osnovne škole.	,439*	,022	27
S glazbeno darovitim djecom lako je raditi.	,513**	,006	27
Dobre glazbene sposobnosti			

učitelja/nastavnika doprinijet će glazbenoj uspješnosti učenika.	,155	,432	28
Važno je identificirati glazbeno darovito dijete već u prvom razredu.	,364	,062	27
Osnovnoškolski učitelj glazbeno darovitim učenicima može pružiti dostatno obrazovanje.	-,150	,456	27
Glazbeno daroviti učenici trebaju se usmjeriti na edukaciju ili rad izvan škole ili glazbenu školu.	,328	,088	28

Tablica 16: **Test bivarijatne korelacije – povezanost varijable godine radnog staža i treće skupine čestica**

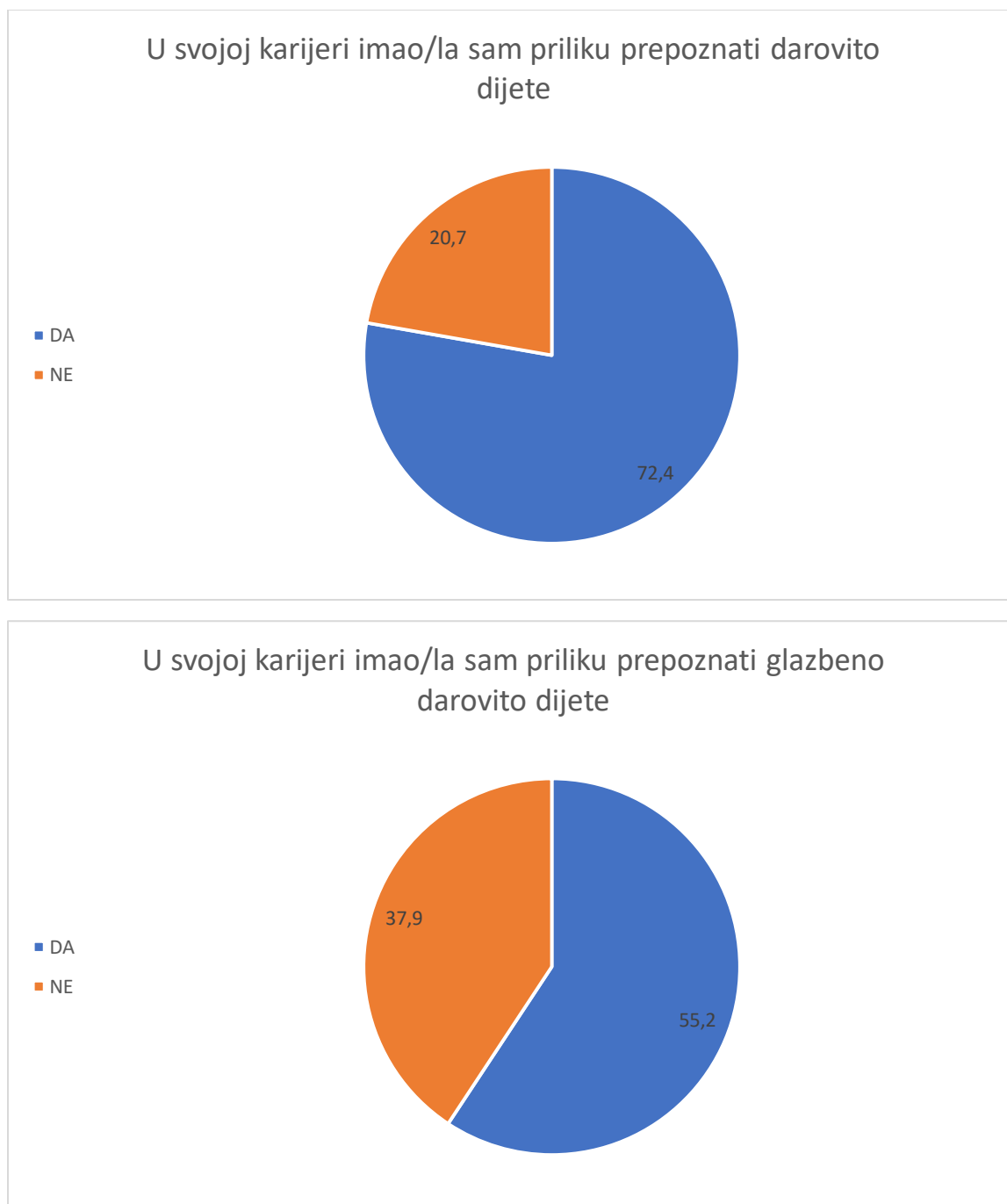
	GODINE RADNOG STAŽA		
	Pearson Corellation	Sig. (2-tailed)	N
Glazbeno darovit učenik aktivan je u nastavi glazbene kulture.	-,179	,373	27

Glazbeno darovit učenik lako pamti melodiju.	,156	,427	28
Glazbeno darovit učenik intonativno čisto pjeva.	,049	,806	28
Glazbeno darovit učenik estetski lijepo oblikuje glazbenu frazu	,045	,819	28
Glazbeno darovit učenik nije motiviran za vježbanje, izbjegava vježbanje.	-,437*	,020	28
Glazbeno darovit učenik ima sposobnost bržeg pamćenja, prepoznavanja i reprodukcije glazbenih motiva (kratkih melodija).	-,020	,918	28
Glazbeno darovit učenik ima sposobnost sviranja po sluhu.	-,046	,814	28
Glazbeno darovit učenik posjeduje sposobnost improviziranja u glazbi.	,456*	,015	28

Glazbeno darovit učenik na satu glazbene kulture je nemiran.	-,293	,130	28
Glazbeno darovit učenik iskazuje želju za pjevanjem.	,223	,253	28
Glazbeno darovit učenik iskazuje želju za sviranjem.	,256	,189	28
Glazbeno darovit učenik ima sposobnost reprodukcije ritma.	,021	,916	28
Glazbeno darovit učenik ima sposobnost skladanja tj. stvaranja vlastitih ritmova i melodija.	,296	,127	28

KVALITATIVNA ANALIZA ODGOVORA

Završni dio anketnog upitnika sastoji se od 2 pitanja s dvije kategorije (da i ne) i od 3 pitanja otvorenog tipa. 32. i 33. čestica su pitanja s dvije kategorije. Na pitanje: u svojoj karijeri imao/la sam priliku prepoznati darovito dijete, 72,4% (21 ispitanik) ispitanika odgovorilo je s „da“, a njih 20,7 (6 ispitanika) odgovorilo je s „ne“. Na pitanje: u svojoj karijeri imao/la sam priliku prepoznati glazbeno darovito dijete, 55,2% (16 ispitanika) ispitanika odgovorilo je s „da“, a njih 37,9 (11 ispitanika) odgovorilo je s „ne“ (Slika 8). Možemo uočiti kako je više učitelja i nastavnika imalo priliku prepoznati darovito dijete, a manje njih je imalo priliku prepoznati glazbeno darovito dijete.

Slika 8: Omjer odgovora na 32. i 33. česticu

Sljedeća 2 pitanja povezana su prethodnim pitanjem: u svojoj karijeri imao/la sam priliku prepoznati glazbeno darovito dijete. Ako je ispitanik odgovorio s „da“ na 33. pitanje tada on odgovara na 34. pitanje: Ako je Vaš odgovor na prethodno pitanje DA, molim Vas da napišete na

osnovu kojih pokazatelja ste vršili identifikaciju glazbeno darovitog djeteta i ukratko ga objasnite:. Ako je ispitanik na 33. pitanje dao odgovor „ne“ tada on preskače 34. pitanje i odgovara na 35. pitanje anketnog upitnika: Ako je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, molim Vas da navedete koje su, po Vašem mišljenju, teškoće u identificiranju glazbeno darovite djece:. Na 34. pitanje svoj odgovor dalo je 13 ispitanika, a na 35. pitanje odgovorilo je 8 ispitanika.

Na prvo pitanje otvorenog tipa učitelji razredne nastave navode sljedeće pokazatelje na temelju kojih su vršili identifikaciju glazbeno darovitog djeteta: lako usvajanje i pamćenje melodije nove pjesme, točno izvođenje zadanog ritma, izražen interes za glazbenu kulturu, visok stupanj motivacije, znatiželje i interesa za rad, dobro razvijen sluh, osjećaj za ritam, aktivno sudjelovanje u svim glazbenim aktivnostima, lako pamćenje i izvođenje zadanog ritma, prepoznavanje slušanog glazbenog djela i izvođačkog sastava i zainteresiranost za slušanje skladbi. Nastavnici glazbene kulture kao pokazatelje glazbene darovitosti navode: interes za glazbu i pjevanje, sluh, želja za pjevanjem, posjedovanje ritma, interes za plesne ritmove, pjevanje, interes za sviranje instrumenata, točno pjevanje melodije i sviranje jednostavnijih melodija uz dodatni poticaj.

U teorijskom dijelu ovog rada naveli smo pokazatelje glazbene darovitosti koji se koriste pri identifikaciji potencijalno glazbeno darovite djece prema Čudina – Obradović (1990). S obzirom na navedeno i na pokazatelje koje su naveli učitelji razredne nastave i nastavnici glazbene kulture možemo zaključiti da su učitelji i nastavnici glazbene kulture kompetentni za identifikaciju glazbeno darovite djece. Međutim, „za postupak izlučivanja darovitih pojedinaca iz populacije upotrebljava se dvojaki izraz otkrivanje i identifikacija. Pritom ta dva izraza valja pojmovno razlikovati, jer otkriti (prepoznati) znači samo indicirati darovitog pojedinca, dok identificirati znači utvrditi skup osobina koje pojedinca čine darovitim ili, još preciznije, utvrditi vrstu i stupanj njegove darovitosti. Prema tome, pojam identifikacije je širi od pojma otkrivanja, pa se stoga proces otkrivanja smatra etapom u procesu identifikacije“ (Kadum i Hozjan, 2015: 68, prema Juravić, 2018: 12). Prema navedenim odgovorima učitelja razredne nastave i nastavnika glazbene kulture možemo zaključiti da su kompetentni za otkrivanje glazbeno darovite djece, ali ne i za njihovu identifikaciju jer i oni sami navode kako je potrebno uključiti stručnu službu kako bi se identificirao smjer i jačina darovitosti koju posjeduje pojedinac. čime je opovrgnuta druga

hipoteza: Učitelji i nastavnici se procjenjuju kompetentnima za identifikaciju potencijalno glazbeno darovite djece.

Na drugo pitanje otvorenog tipa učitelji razredne nastave kao teškoće u identificiranju glazbeno darovite djece navode sljedeće: organizacija rada škole koja bi trebala omogućiti učenicima obavljanje raznovrsnih aktivnosti, stjecanje raznovrsnih iskustava i ostvarivanje različitih uloga i funkcija, potreba za boljom edukacijom i osobama stručnijima od učitelja, prevelik broj učenika u razrednom odjelu, potreba za instrumentima u učionici (sintisajzer, Orffov instrumentarij i sl.), omogućiti djetetu kreativno stvaralaštvo melodije i ritma, premali broj satova glazbene kulture, nedovoljna educiranost učitelja. Nastavnici glazbene kulture smatraju da je glazbeno stvaralaštvo premalo zastupljeno na satovima Glazbene kulture te je teško prepoznati dijete ukoliko je izvršno upravo u tom području te da je potrebna stručnost učitelja za prepoznavanje glazbeno darovite djece.

Posljednje pitanje anketnog upitnika je također pitanje otvorenog tipa u kojem učitelji i nastavnici daju prijedlog kriterija za identifikaciju glazbeno darovite djece tj. rada s glazbeno darovitim učenicima. Na ovo pitanje odgovor je dalo 9 ispitanika.

Na posljednje pitanje anketnog upitnika koje se odnosi na prijedlog kriterija za identifikaciju glazbeno darovite djece, odnosno rada s glazbeno darovitim učenicima učitelji navode: velika intelektualna radoznalost, izražena težnja za afirmacijom, entuzijazam u igri i učenju, dobro promatranje i pamćenje informacija, sposobnost za uporan i dugotrajan rad, potreba za daljnjom obradom i usmjeravanjem djeteta na rad izvan škole kako bi mu se pružilo dostatno obrazovanje u skladu s njegovim sposobnostima, lijepo i izražajno pjevanje, utvrđivanje opsega glasa, provjera glazbene memorije, sluha i osjećaja za ritam te uočavanje i liste procjene. Nastavnici glazbene kulture kao kriterije navode: razvijen sluh, intonacija, osjećaj za ritam, kreativnost, samostalnost, ustrajnost, odgovornost, sposobnost sviranja po sluhu, intonativno pjevanje, stvaranje vlastitih melodija, želja za sviranjem različitih instrumenata, provjera poznavanje i čitanja nota, provjera pjevanja, provjera mogućnosti sviranja instrumenata i skladanja.

Na ovo pitanje dobili smo dva zanimljiva odgovora koja se odnose na cjelokupnu temu ovog rada:

1. „Svaki učitelj može prepoznati glazbeno darovito dijete i nisu potrebni dodatni kriteriji. Potrebno je dodatno raditi u školi sa djecom na pjevanju i sviranju jer je glazba vrhunsko sredstvo terapije i djeca bi bila vrlo sretna. Na žalost u školama postoji samo 35 sati, godišnje, glazbene kulture i to je premalo.“
2. „Smatram da je relativno lako prepoznati glazbeno nadareno dijete, a zatim bi sa stručnom službom (glazbenom školom) trebalo pokrenuti daljnje korake u radu s djetetom.“

Također, još je nekoliko učitelja i nastavnika izrazilo potrebu za uključivanjem stručne službe, suradnjom s glazbenom školom i uključivanjem djeteta u dodatne aktivnosti koje će mu omogućiti razvoj sposobnosti.

Svi ovi odgovori potvrđuju ono što je ranije napisano u radu. „Prema Walker (2007) darovitoj je djeci potrebno osigurati obrazovanje koje će odgovarati njihovom intelektualnom stupnju i njihovim talentima, okruženje za učenje koje je puno razumijevanja i podrške, treba im omogućiti da uče s djecom sličnih interesa i mogućnosti i da rade s profesionalcima koji će moći kvalitetno odgovoriti na njihove potrebe“ (Matijević i Svalina, 2011: 423-433). Iz tog razloga za svako prepoznato darovito dijete učitelj i stručni suradnici škole trebali bi osmisliti individualizirani plan i program. Daroviti pojedinci trebaju kontinuiranu i specifičnu pomoć, materijalnu podršku, kvalitetno poučavanje, potrebno znanje, primjer koji će slijediti, te emocionalnu podršku (Karijašević, 2011). Iz navedenog zaključujemo kako nije niti potvrđena niti opovrgnuta treća hipoteza: Učitelji i nastavnici se procjenjuju kompetentnima za poticanje napretka glazbeno darovite djece, jer učitelji i nastavnici mogu poticati napredovanje glazbeno darovite djece, ali ne mogu samostalno razviti njihov potencijal u potpunosti.

9. ZAKLJUČAK

Učitelji razredne nastave i nastavnici glazbene kulture trebali bi djeci omogućiti upoznavanje sa svim sastavnicama i ljepotom glazbene umjetnosti koju ona pruža. Upravo zbog dobrobiti koju glazba može pružiti kod svakoga je djeteta potrebno razvijati ljubav i želju za sudjelovanjem u glazbenim aktivnostima bilo da se radi o pjevanju, slušanju glazbe ili glazbenim improvizacijama. Ovakav pristup glazbi ujedno omogućava djetetu otkrivanje vlastitih glazbenih potencijala, a učitelju mogućnost za prepoznavanje i pravovremenu identifikaciju djetetove glazbene darovitosti.. Upravo zbog potrebe za pravovremenom identifikacijom glazbeno darovite djece provedeno je ovo istraživanje u kojem učitelji razredne nastave i nastavnici glazbene kulture iznose svoje stavove o darovitosti, glazbenoj darovitosti i glazbeno darovitim učenicima te iznose svoje mišljenje o pokazateljima glazbene darovitosti i problemima identifikacije s kojima se susreću u svom radu. Istraživanje je provedeno u 5 osnovnih škola Primorsko – goranske županije na uzorku od 29 ispitanika. Ispitanici su bili učitelji razredne nastave i nastavnici glazbene kulture. Hipoteze koje su bile postavljene u ovom istraživanju su: „Učitelji i nastavnici posjeduju osnovno znanje o darovitim učenicima“, „Učitelji i nastavnici se procjenjuju kompetentnima za identifikaciju potencijalno glazbeno darovite djece“, „Učitelji i nastavnici se procjenjuju kompetentnima za poticanje napretka glazbeno darovite djece“, „Učitelji i nastavnici smatraju važnim pravovremenu identifikaciju glazbeno darovite djece“.

Prema dobivenim rezultatima anketnog upitnika niti je potvrđena niti je opovrgnuta prva hipoteza: *Učitelji i nastavnici posjeduju osnovno znanje o darovitim učenicima* jer se prema odgovorima učitelja razredne nastave i nastavnika glazbene kulture moglo zaključiti kako nisu u potpunosti sigurni u svoje posjedovanje znanja o darovitim učenicima. Prema rezultatima analize odgovora na pitanje o vlastitim kompetencijama za otkrivanje potencijalno glazbeno darovite djece zaključujemo da su i učitelji razredne nastave i nastavnici glazbene kulture kompetentni za otkrivanje glazbeno darovite djece, ali ne i za njihovu identifikaciju jer navode kako je potrebno uključiti stručnu službu kako bi se identificirao smjer i jačina darovitosti koju posjeduje pojedinac čime je opovrgnuta druga hipoteza: *„Učitelji i nastavnici se procjenjuju kompetentnima za identifikaciju potencijalno glazbeno darovite djece“*. Prema odgovorima učitelja razredne nastave

i nastavnika glazbene kulture zaključili smo kako nije niti potvrđena niti opovrgnuta treća hipoteza: *Učitelji i nastavnici se procjenjuju kompetentnima za poticanje napretka glazbeno darovite djece*. Rezultati analize su pokazali da učitelji razredne nastave i nastavnici glazbene kulture mogu razvijati glazbene sposobnosti svakog djeteta, a time i glazbeno darovitog djeteta, ali ne mogu zadovoljiti sve njegove potrebe i iskoristiti sav potencijal koji dijete ima, već im je za to potrebna pomoć stručne službe i stručnjaka iz tog područja. Rezultatima ankete potvrđena je četvrta hipoteza: *„Učitelji i nastavnici smatraju važnim pravovremenu identifikaciju glazbeno darovite djece“* što je od izuzetne važnosti za identifikaciju i rad s glazbeno darovitim učenicima jer kao što je navedeno u teorijskom dijelu rada znakovi glazbene darovitosti mogu se vidjeti već od najranije dobi djeteta. Rezultati ovog istraživanja su očekivani. Smatrali smo da će učitelji razredne nastave i nastavnici glazbene kulture prepoznati osnovne karakteristike darovite djece i glazbeno darovite djece. Također, bilo je očekivano da se ispitanici neće smatrati kompetentnima za cjelokupni proces identifikacije glazbeno darovite djece te da će navesti potrebu za pomoć stručnih suradnika. Kao što je već ranije u radu navedeno, treba razlikovati pojmove otkrivanje i identifikacija jer se ispitanici smatraju sposobnima za otkrivanje glazbeno darovite djece prema navedenim odgovorima, međutim ne i za cijeli proces identifikacije. Još uvijek ne postoji model po kojem bi učitelji razredne nastave i nastavnici glazbene kulture mogli otkriti i/ili identificirati glazbeno darovito dijete i to je najveći problem koji se javlja. Sve karakteristike glazbeno darovitog djeteta koje su naveli ispitanici i koje se navode u izvorima literature su znanstvenici spoznali svojim proučavanjem, ali još uvijek ne postoje točno određene karakteristike glazbeno darovitog djeteta, ono po čemu će se ono najbolje i najlakše prepoznati.

„Najviše što obrazovanje može pružiti djetetu u njegovu razvoju jest pomoći mu i usmjeriti ga prema području na kojemu mu njegova nadarenost najviše odgovara, gdje će biti zadovoljno i stručno.“ (D. Goleman: Emocionalna inteligencija)

10. LITERATURA

1. Adžić, D. (2011). Darovitost i rad s darovitim učenicima: kako teoriju prenijeti u praksu. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 57(25), 171-184.
2. Armstrong, T. (2000). *Višestruke inteligencije u razredu*. Zagreb: Educa.
3. Arrigoni, J., Pejić, P. i Tuhtan-Maras, T. (2007). Suvremeni pristupi poticanju dječje darovitosti s kreativnim radionicama. *Magistra Iadertina*, 2(1), 133-146.
4. Balažević, E. (2010). Kreativnost u nastavi: učitelji i organizacija kreativnih aktivnosti u nastavi glazbene kulture. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 56(23), 181-184.
5. Brđanović, D. (2015). Glazbena darovitost i obrazovni sustav. *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 64(4), 661-678.
6. Bulaja, A. (2016). *Darovitost*. Zagreb: Filozofski fakultet.
7. Crljen, M. i Polić, R. (2006). Briga za nadarenu djecu. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 13(1), 137-147.
8. Cvetković - Lay, J. (2002). *Darovito je, što ću sa sobom?*. Zagreb: Alinea.
9. Cvetković Lay, J., i Sekulić Majurec, A. (1998). *Darovito je, što ću s njim?*. Zagreb: Alinea.
10. Čudina - Obradović, M. (1990). *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
11. Čudina-Obradović, M. i Posavec, T. (2009). Korelati pozitivnih, negativnih i ambivalentnih gledišta učitelja o darovitosti. *Napredak: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 150(3-4), 425-450.
12. George, D. (2003). *Obrazovanje darovitih: kako identificirati i obrazovati darovite i talentirane učenike*. Zagreb: Educa.
13. Horvat, I. (2016). *Uloga učitelja u razvoju glazbenih sposobnosti učenika u nižim razredima osnovne škole*. Zagreb: Učiteljski fakultet.
14. Huzjak, M. (2006). Darovitost, talent i kreativnost u odgojnom procesu. *Odgojne znanosti*, 8(1), 289-300.
15. Jerković, A., Nikčević-Milković, A. i Rukavina, M. (2016). Stanje, problemi i potrebe rada s darovitim učenicima u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj. *Magistra Iadertina*, 11(1), 9-34.

16. Juravić, N. (2018). *Identifikacija darovitih učenika*. Pula: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
17. Karijašević, L. (2013). Izazovi učitelja u radu s darovitom djecom. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 8(17), 71-84.
18. Manasteriotti, V. (1980). *Muzički odgoj na početnom stupnju: methodske upute za odgajatelje i nastavnike razredne nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
19. Marin, D. i Zrilić, S. (2017). Zakonski okvir odgoja i obrazovanja darovitih učenika u Republici Hrvatskoj. *Magistra Iadertina*, 12(1), 0-104.
20. Matijević, M. i Svalina, V. (2011). Glazbeno daroviti učenici na primarnom stupnju školovanja. *Napredak: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 152(3-4), 425-446.
21. Mišić, I. (2015). *Darovita djeca*. Osijek: Filozofski fakultet.
22. Požgaj, J. (1988). *Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
23. Rojko, P. (1996). *Metodika nastave glazbe: teorijsko – tematski aspekti*. Osijek: Pedagoški fakultet Osijek.
24. Strčić, K. (2009). *Glazbena darovitost*. Rijeka: Učiteljski fakultet.
25. Šimunović, Z. (2013). Otkrivanje i rad s darovitim učenicima u glazbenoj školi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 59(29), 288-299.
26. Škoda, J. (2015). *Identifikacija darovitih učenika u osnovnoj školi*. Zagreb: Filozofski fakultet.
27. Vojnović, N. (2016). *Glazba i darovito dijete*. Rijeka: Učiteljski fakultet.
28. Vranjković, LJ. (2010). Daroviti učenici. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 56(24), 253-258.

10.IZVORI

1. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2010). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Zagreb: Republika Hrvatska.
2. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: Republika Hrvatska.
3. Ministarstvo prosvjete i kulture (1991). *Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju darovitih učenika*. Zagreb
4. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2018). *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Zagreb: Republika Hrvatska.

11.PRILOZI

11.1.Prilog 1: Anketni upitnik

Poštovane učiteljice, učitelji i nastavnici glazbene kulture ovim upitnikom nastojim istražiti mogućnost identifikacije potencijalno glazbeno darovite djece osnovnoškolske dobi. Cilj istraživanja je utvrđivanje dosadašnje razine identifikacije potencijalno glazbeno darovite djece. Stoga Vas molim da izdvojite 10 minuta za rješavanje ovog upitnika. Upitnik je anonimn te Vas pozivam da iskreno dajete odgovore kako bismo dobili što realnije rezultate. Rezultate upitnika analizirat ćemo na grupnoj razini u svrhu izrade mog diplomskog rada (mentor: izv. prof. dr. sc. Mirna Marić) na temu Identifikacija potencijalno glazbeno darovite djece osnovnoškolske dobi.

Spol: M Ž

Dob: _____

Godine radnog staža: _____

Radno mjesto: 1) učitelj/ica razredne nastave 2) predmetni nastavnik/ica

Za svaku tvrdnju u skladu s Vašim mišljenjem zaokružite jedan broj na skali od 1 do 5.

1 - u potpunosti se ne slažem 2 – ne slažem se 3 – niti se slažem niti se ne slažem

4 – slažem se 5 – u potpunosti se slažem

1. Darovita su ona djeca koja imaju visoke sposobnosti u školskom postignuću.	1 2 3 4 5
2. Darovita djeca se brže prilagođavaju i sretnija su od prosječne djece.	1 2 3 4 5
3. Darovitost u bilo kojem području uvjetovana je visokim kvocijentom inteligencije.	1 2 3 4 5
4. Darovitost je u potpunosti rezultat velikog truda i rada.	1 2 3 4 5
5. Darovitost je potpuno urođena.	1 2 3 4 5
6. Djeca darovita za školska postignuća imaju opće intelektualne sposobnosti koje im omogućavaju da budu darovita u svim školskim predmetima.	1 2 3 4 5

7. Iznimno darovita djeca često su socijalno izolirana i nesretna.	1 2 3 4 5
8. Sva su djeca darovita.	1 2 3 4 5
9. Darovita djeca počinju ovladavati nekim područjima znatno prije prosjeka svoje dobne skupine.	1 2 3 4 5
10. Darovita djeca su međusobno različita.	1 2 3 4 5

Za svaku tvrdnju u skladu s Vašim mišljenjem zaokružite jedan broj na skali od 1 do 5.

**1 - u potpunosti se ne slažem 2 – ne slažem se 3 – niti se slažem niti se ne slažem
4 – slažem se 5 – u potpunosti se slažem**

11. Učitelji razredne nastave/nastavnici glazbene kulture raspolažu s dovoljnom količinom znanja o glazbenoj darovitosti.	1 2 3 4 5
12. Učitelji razredne nastave/nastavnici glazbene kulture upućeni su u prepoznavanje vanjskih znakova glazbene darovitosti (mašta, inteligencija, znatiželja).	1 2 3 4 5
13. Glazbena darovitost primijeti se odmah u prvom razredu osnovne škole.	1 2 3 4 5
14. S glazbeno darovitom djecom lako je raditi.	1 2 3 4 5
15. Dobre glazbene sposobnosti učitelja/nastavnika doprinijet će glazbenoj uspješnosti učenika.	1 2 3 4 5
16. Važno je identificirati glazbeno darovito dijete već u prvom razredu.	1 2 3 4 5
17. Osnovnoškolski učitelj glazbeno darovitim učenicima može pružiti dostatno obrazovanje.	1 2 3 4 5
18. Glazbeno daroviti učenici trebaju se usmjeriti na edukaciju ili rad izvan škole ili glazbenu školu.	1 2 3 4 5

Za svaku tvrdnju u skladu s Vašim mišljenjem zaokružite jedan broj na skali od 1 do 5.

**1 - u potpunosti se ne slažem 2 – ne slažem se 3 – niti se slažem niti se ne slažem
4 – slažem se 5 – u potpunosti se slažem**

19. Glazbeno darovit učenik aktivan je u nastavi glazbene kulture.	1 2 3 4 5
20. Glazbeno darovit učenik lako pamti melodiju.	1 2 3 4 5
21. Glazbeno darovit učenik intonativno čisto pjeva.	1 2 3 4 5

22. Glazbeno darovit učenik estetski lijepo oblikuje glazbenu frazu.	1 2 3 4 5
23. Glazbeno darovit učenik nije motiviran za vježbanje, izbjegava vježbanje.	1 2 3 4 5
24. Glazbeno darovit učenik ima sposobnost bržeg pamćenja, prepoznavanja i reprodukcije glazbenih motiva (kratkih melodija).	1 2 3 4 5
25. Glazbeno darovit učenik ima sposobnost sviranja po sluhu.	1 2 3 4 5
26. Glazbeno darovit učenik posjeduje sposobnost improviziranja u glazbi.	1 2 3 4 5
27. Glazbeno darovit učenik na satu glazbene kulture je nemiran.	1 2 3 4 5
28. Glazbeno darovit učenik iskazuje želju za pjevanjem.	1 2 3 4 5
29. Glazbeno darovit učenik iskazuje želju za sviranjem.	1 2 3 4 5
30. Glazbeno darovit učenik ima sposobnost reprodukcije ritma.	1 2 3 4 5
31. Glazbeno darovit učenik ima sposobnost skladanja tj. stvaranja vlastitih ritmova i melodija.	1 2 3 4 5

32. U svojoj karijeri imao/la sam priliku prepoznati darovito dijete: DA NE

33. U svojoj karijeri imao/la sam priliku prepoznati glazbeno darovito dijete: DA NE

34. Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje DA, molim Vas da napišete na osnovu kojih pokazatelja ste vršili identifikaciju glazbeno darovitog djeteta i ukratko ga objasnite:

35. Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, molim Vas da navedete koje su, po Vašem mišljenju, teškoće u identificiranju glazbeno darovite djece:

36. Prijedlog kriterija za identifikaciju glazbeno darovite djece rada s glazbeno darovitim učenicima:
